

# ΜΟΥΣΙΚΟΣ

## ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

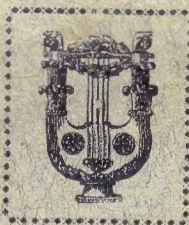
ΜΕΤ' ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ, ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ, ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗ,

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΤΙΔΗΣ

ΠΡΩΗΝ ΚΛΗΡΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ



### ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

#### Α'. ΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

Ἡ θεωρία τῶν τονιῶν διαστημάτων τῆς ἡμετέρας μουσικῆς (Θ. Θωΐδου).—  
Περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς διαιρέσεως τῆς Διαπασῶν κλίμακος εἰς ἕξ μείζονας ἢ  
ἐπογδοὺς τόνους (Θ. Θωΐδου).—Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἑκκλ. Μουσικὴ κατ' ἀναφορὰν  
πρὸς τὴν Εὐρω-παϊκὴν τετράφωνον, (Τριανταφύλ. Γεωργιάδου).—Ὑπόμνημα ἱε-  
ψαλτῶν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος.—Περὶ ἔλξεως (Θ. Θωΐδου).—  
Συγχαρητήριαι ἐπιστολαί.—Μουσικὴ κίνησις.—Τὰ πρῶτα μαθηματὰ τῆς Βυ-  
ζαντινῆς Ἑκκλ. Μουσικῆς, (Θ. Θωΐδου).

#### Β'. ΜΕΡΟΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΟΞΑΣΤΙΚΑ τῶν Ταξιάρχων καὶ τῶν Εἰσοδείων τῆς Θεοτόκου (Οἶκ Θ. Θωΐ-  
δου).—Δοξαστικὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου (Γ. Παπαερμανουήλ).—«Φῶς ἱλαρόν»  
(Ἑμμ. Φαρλέια).—Σχολικὸν ᾠσμα (Θ. Θωΐδου).—Εὐχετήριον ᾠσμα ἐπὶ τοῖς  
γάμοις τοῦ κ. Ἐλ. Βενιζέλου ἐν Λονδίῳ (Θ. Θωΐδου).—Δημῶδη ᾠσματα (Θ.  
Θωΐδου καὶ Ἀνδρ. Ντάκουλα).



# ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΞ 24-32 ΣΕΛΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΤΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

ΝΕΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ 13  $\frac{Z}{2}$

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Συνδρομή ἑτησία ἀπαραιτήτως προπληρωτέα.

Διὰ 12 τεύχη:

Ἑσωτερικοῦ δραχμαὶ 100- Ἑξωτερικοῦ σελλί-  
νια 15 ἢ δολλάρια 4. Διὰ τοὺς ἐν Κων.  
σταντινουπόλει γρόσια 350.

Αἱ συνδρομαὶ ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους, προπληρώ-  
νται ἀπέναντι ἀποδείξεως, φερούσης τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τὴν  
σφραγίδα τοῦ Περιοδικοῦ. Τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις  
καὶ τῇ ἑξωτερικῇ συνδρομητῶν ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς  
ἐπιταγῆς πρὸς τὸν Διευθυντὴν (Νέα Φιλαδέλφεια, 13  $\frac{Z}{2}$  Ἀθῆναι).

2

Τὰ πρὸς δημοσίευσιν ἀποστέλλόμενα χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.



# ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

## ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤ' ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΑΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚῃ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΑῃ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΣΧΟΛΙΚΑ, ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΣΜΑΤΑ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΪΔΗΣ

*Πρώην καθηγητῆς τῆς θεωρίας τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.*

### Α'. ΜΕΡΟΣ

#### ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. Ι. ΘΩΪΔΟΥ

## Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΤΟΝΙΑΙΩΝ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΗΜΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΟΥΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Μετὰ τὸ τετράχορδον τῶν Μέσων οἱ ἀρχαῖοι προσέθετον ἄλλοτε μὲν τὸ τετράχορδον τῶν Συνημμένων καὶ ἄλλοτε τὸ τετράχορδον Διαzeugμένων. Καὶ ὅταν μὲν προσετίθετο τὸ τῶν Συνημμένων τετράχορδον, τότε ἡ ἀρχὴ τοῦ τετραχόρδου ἐγένετο ἀπὸ τῆς Μέσης, ἣν ἠκολούθει ἡ **τρίτη συνημμένων νητῶν**, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς μέσης καθ' ἡμιτόνιον. Ὑστερον ἤρχετο ἡ **παρανήτη συνημμένων νητῶν**, οὕσα δευτέρα τῆς τρίτης κατὰ ἓνα τόνον καὶ μετ' αὐτὴν ἡ **νήτη συνημμέ-**

**νων νητῶν**, ἀπέχουσα τῆς παρανήτης κατὰ ἓνα τόνον. Ἐνταῦθα δὲ συνεπληροῦτο τὸ τῶν Συνημμένων τετράχορδον. Ἐκλήθη δὲ συνημμένων τὸ τετράχορδον τοῦτο, διότι συνήπτετο μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ τετραχόρδου διὰ κοινοῦ φθόγγου, τῆς μέσης. Ὅταν δὲ ἐπὶ τοῦ τετραχόρδου τῶν Μέσων προσετίθετο τὸ τῶν Διαzeugμένων τετράχορδον, τότε ἤρχιζε τοῦτο ἀπὸ τῆς **παραμέσης**, ἣτις ἀπέιχε τῆς μέσης κατὰ ἓνα τόνον καὶ ἐκαλεῖτο **τετράχορδον Νητῶν Διαzeugμένων**. Μετὰ τὴν παραμέσιν ἦπετο ἡ **τρίτη νητῶν**



**διεzeugμένων**, οὐσα δευτέρα τῆς παραμέσης καθ' ἡμιτόνιον ἢ λείμμα. Ἐφεξῆς δὲ ταύτης δευτέρα κατὰ ἓνα τόνον ἢ **παρανήτη διεzeugμένων** ἢ **διεzeugμένων** ὑψηλοτέρα κατὰ ἓνα ἐπίσης τόνον. Εἶτα ἤρχισε τὸ τῶν Ὑπερβολαίων τετραχόρδον, ἔχον κοινὸν φθόγγον μετὰ τοῦ τετραχόρδου νητῶν διεzeugμένων τὴν **νήτην διεzeugμένων**, οὐσαν τελευταίαν μὲν καὶ δευτάτην τοῦ τετραχόρδου Νητῶν Διεzeugμένων, ἀρχὴν δὲ καὶ βαρυτάτην τοῦ τετραχόρδου Ὑπερβολαίων.

Μετὰ τὴν νήτην διεzeugμένων ἤρχετο ἡ **τρίτη υπερβολαίων** ἀναβαίνουσα καθ' ἡμιτόνιον ἢ λείμμα. Ἐφεξῆς δὲ ταύτης ἡ **παρανήτη υπερβολαίων** ἢ **υπερβολαίων διάτονος**, ἀπέχουσα τῆς τρίτης υπερβολαίων κατὰ ἓνα τόνον. Μετὰ τὴν παρανήτην υπερβολαίων ἤρχετο ἡ νήτη(\*) **υπερβολαίων(\*\*)**, οὐσα δευτέρα τῆς παρανήτης κατὰ ἓνα τόνον καὶ ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ κατὰ διάζευξιν συστήματος, συνάμα δὲ καὶ τῆς δις διαπασῶν τοῦ διατονικοῦ γένους τῶν ἀρχαίων.

Πρὸς ταῦτα συμμαρτυρεῖ ἡμῖν καὶ ὁ Γαυδέντιος λέγων τάδε: «**Οἱ παλαιοὶ τὸν πάντων βαρυτάτον φθόγγον, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸ δεῦν τῆς ἀρμονίας ἐποιοῦντο, ἐκάλουν προσλαμβανόμενον.** Μετὰ δὲ αὐτὸν ἔτασσον **ὑπάτην ὑπατῶν** αἰ τοῦ προσλαμβανομένου τονιαῖον ἀφροστώσαν διάστημα κατὰ πάντα τὰ γένη τῆς ἀρμονίας. Ἐφεξῆς δὲ **παρυπάτην ὑπατῶν** ἐτίθεισαν ἡμιτονίῳ τῆς ὑπάτης δευτέραν. Εἶτα **λιχανὸν ὑπατῶν**, τόνῳ ἀπέχοντα τῆς παρυπάτης ἐπὶ τὸ δεῦν, ὅστις καὶ **διάτονος ὑπατῶν** ἐκαλεῖτο ἐν τῷ διατονικῷ γένει. Μετὰ δὲ τοῦτον **ὑπάτη τῶν μέσων** ἐτάσσετο, τόνον ὁμοίως ἀπέχουσα τοῦ **λιχανοῦ**, ἥτοι διατόνου. Καὶ μέχρι ταύτης τὸ τῶν Ὑπατῶν συνεπληροῦτο σύστημα τετραχόρδον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ὑπάτης ὑπατῶν καὶ λήγον εἰς τὴν ὑπάτην τῶν μέσων. Ἀφ' ἧς

πάλιν ἀπὸ τοῦ Βου ἀρχὴν ἐποιοῦντο τοῦ τετραχόρδου τῶν μέσων ὡς εἶναι κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν τετραχόρδων φθόγγων, τὴν ὑπάτην τῶν μέσων τοῦ μὲν πρώτου τετραχόρδου τῶν ὑπατῶν δευτάτην ὑπάρχουσαν, τοῦ δὲ δευτέρου τετραχόρδου τῶν μέσων βαρυτάτην. Μετὰ δὲ ταύτην ἡ **παρυπάτη τῶν μέσων** ἐστὶν ἡμιτονίῳ τῆς ὑπάτης δευτέρα. Καὶ μετ' αὐτὴν **λιχανὸς τῶν μέσων**, ἥτοι διάτονος τῶν μέσων τόνῳ τῆς παρυπάτης δευτερος. Μετὰ δὲ τοῦτον ἡ μέση τόνῳ καὶ αὐτὴ τοῦ τῶν μέσων λιχανοῦ διαφέρουσα. Καὶ μέχρι μὲν ταύτης συνεπλήρουν τὸ δεύτερον σύστημα τετραχόρδον τῶν μέσων. Ἀπὸ δὲ ταύτης ποτὲ μὲν τὸ τῶν συνημμένων προσετίθεισαν τετραχόρδον πάλιν αὐτὴν τὴν μέσων τοῦ ἐφεξῆς τετραχόρδου καλουμένου δὲ συνημμένων, ποιοῦντες ἀρχὴν καὶ διὰ τοῦτο συνημμένον λέγοντες, ποτὲ δὲ τὸ τῶν διεzeugμένων, ὅπερ οὐκέτι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ μέσων εἶχεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καλουμένης παραμέσης, ἥτις ἀπὸ τῆς μέσης ἀπέχεν αἰ τόνον κατὰ πάντα τὰ γένη τῆς μελωδίας. Δύο τοίνυν ἐποιοῦν οἱ παλαιοὶ συστήματα τέλεια. Τὸ μὲν κατὰ συναφὴν καλοῦντες, τὸ δὲ κατὰ διάζευξιν. Ὅτε μὲν οὖν τὸ κατὰ συναφὴν σύστημα ἐποιοῦν, ἐφεξῆς ἐτίθεισαν τῇ μέσῃ **τρίτην συνημμένων νητῶν** ἡμιτονίῳ τῆς μέσης ἀπέχουσαν. Τρίτη δὲ ἐφεξῆς **παρανήτην συνημμένων νητῶν** τόνῳ δὲ τῆς τρίτης δευτέραν· ταύτης δὲ ἐφεξῆς **νήτην συνημμένων νητῶν** τόνῳ τῆς παρανήτης δευτέραν. Ἐκάλουν δὲ τοῦτο τὸ τετραχόρδον **Νητῶν Συνημμένων** νητῶν μὲν, διὰ τὸ νέατον καὶ πέρας εἶναι τῆς ἐπὶ τὸ δεῦν προόδου, συνημμένων δέ, διὰ τὸ μὴ ἀφιστάναι τὴν μέσων, ἀλλὰ συνῆφθαι τῷ πρὸ αὐτοῦ τετραχόρδῳ κατὰ κοινὸν φθόγγον, τὴν μέσων. Ἐλεγον δὲ τὴν μὲν ἐγγὺς τῆς μέσης **τρίτην** διὰ τὸ τρίτην ἀπὸ τέλους ὑπάρχειν. Τὴν δὲ ἐφεξῆς **παρανήτην** τεταγμένην, τὴν δὲ τελευταίαν **νήτην**, αἶτε πέρας οὐσαν τῆς ἐπὶ τὸ δεῦν κινήσεως, ὡς εἰρήκαμεν.

» Ὅτε δὲ τὸ κατὰ διάζευξιν σύστημα ἐποιοῦν, τῇ μέσῃ παραμέσῃ ἐφεξῆς ἐποιοῦν τόνῳ τῆς μέσης ἀφροστικυῖαν αἰ κατὰ πάντα τὰ γένη, καθάπερ καὶ τοῦ προσλαμβανομένου καὶ τῆς τῶν ὑπατῶν εἴρηται. Ἀπὸ δὲ τῆς παραμέσης ἀρχὴν ἐποιοῦντο τοῦ τετραχόρδου Νητῶν Διεzeugμένων καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔτασ-

(\*) Ἡ λέξις **νήτη** καὶ ἀσυναίρετως **νεάτη** σημαίνει ἐσχατὴ. «**Νέατον γὰρ ἐκάλουν τὸ ἐσχατον οἱ παλαιοί.**» (Ἀριστείδ., Κοιντλ. βιβλ. α' σελ. 11).

(\*\*) «Ὑπερβολαίων εἴρηται ὅτι πέρας ἐν ταύταις ποιησαμένη ἡ φωνὴ ἀνθρωπίνης δύναμις ἴσταιται.» (Ἀριστείδ., Κοιντλ. βιβλ. α', σελ. 11).



σον ἡμιτονίῳ μὲν δευτέραν τῆς παραμέσης **τρίτην νητῶν διεξευγμένων** καὶ ἐφεξῆς ταύτης δευτέραν τόνῳ τὴν **νήτην τῶν διεξευγμένων νητῶν**, ἥτινα πάλιν ἀρχὴν ἐποιοῦντο τοῦ τετραχόρδου **Νητῶν ὑπερβολαίων** τέλος μὲν οὖσαν καὶ δευτάτην τοῦ τετραχόρδου τῶν **Διεξευγμένων Νητῶν**, ἀρχὴν δὲ καὶ βαρυτάτην τοῦ τετραχόρδου **Ὑπερβολαίων**. Ἐφε-

ξῆς γὰρ αὐτῇ τὴν **τρίτην ὑπερβολαίων νητῶν** δευτέραν αὐτῆς ἡμιτονίῳ. Ταύτη δὲ τὴν παρανήτην, ἐφεξῆς ἐτίθεσαν τόνῳ ἀπέχουσαν τῆς τρίτης. Εἶτα τὴν **νήτην ὑπερβολαίων νητῶν**, τόνῳ μὲν αὐτῆς ἀπέχουσαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, πέρας δὲ οὖσαν τοῦ δευτέρου συστήματος, καλουμένου κατὰ διάζευξιν.»

(Ἔπεται συνέχεια)



ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. Ι: ΘΘΙΔΟΥ<sup>2</sup>

## ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΙΑΠΑΣΩΝ ΚΛΙΜΑΚΟΣ ΕΙΣ 6 ΜΕΙΖΩΝΑΣ ἢ ΕΠΟΓΔΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ

»Τὸ διαπασὼν ἐλαττόν ἐστιν ἢ ἕξ τόνων»  
(Εὐκλείδης)

[Ἐπειδὴ αἱ ἐν τῷ ἐνταῦθα ἐκδομένῳ περιοδικῷ «Μουσικῶν Χρονικῶν» ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ δημοσιευόμεναι μουσικοεπιστημονικαὶ πραγματεῖαι ἔχουσι μεγίστην σχέσιν πρὸς τὴν ἐν τῷ «Μουσικῷ Κόσμῳ» δημοσιευομένην μουσικοεπιστημονικὴν ἐργασίαν αὐτοῦ : «Ἡ θεωρία τῶν διαστημάτων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Μουσικῆς, ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ δημώδους, χάριν τῶν μὴ παρακολουθησάντων ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν τὰς ἐν λόγῳ πραγματείας, ἀναδημοσιεύομεν αὐτάς ἐν τῷ «Μουσικῷ Κόσμῳ» ἀπὸ τοῦ παρόντος τεύχους].

Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ἐν ἐκ τῶν τὰ μάλα σπουδαίων καὶ τὰ μάλα ζωτικῶν ζητημάτων τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς μένει εἰσέτι ἄλυτον. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐστὶ τὸ τῶν **τονιαίων διαστημάτων**, ἅπερ εἰσὶν, ὡς γνωστόν, ἡ βάσις καὶ τὸ πραγματικὸν θεμέλιον τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς. Ὡς ἐκ τούτου δὲ πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ εἶχε λυθῇ τοῦτο καθοριζομένων τῶν τονιαίων διαστημάτων τῶν τριῶν γενῶν καὶ τῶν χροῶν, ὡς καὶ τῶν ἐχόντων μικρότερα τοῦ ἡμιτονίου διαστήματα ὑφέσεων καὶ διέσεων ἢ ἔλξεων τῆς Μουσικῆς ἡμῶν, ἱερᾶς τε καὶ δημώδους, ὀρθῶς, ἐπακριβῶς καὶ ἐπιστημονικῶς καὶ νὰ εἶχεν ἐκδοθῇ ἡ τοι-

αὐτὴ σοβαρὰ ἐργασία πρὸς διάδοσιν αὐτῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς μίαν ἢ δύο Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλὰ ἐγράφησαν ἄλλοτε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μουσικῶν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν καὶ τοῖς περιοδικοῖς, ἀλλ' ἄχρι σήμερον οὐδὲν δυστυχῶς θετικὸν ἀποτέλεσμα εἶδομεν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ τοῦτο ἄλυτον.

Ἄλλ' ἢ μὴ λύσις τοῦ τοσοῦτον σπουδαίου καὶ τοσοῦτον ζωτικοῦ τούτου ζητήματος τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔχῃ δυσάρεστα ἀποτελέσματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν εἶνε καὶ τὸ ὅτι οἱ μουσικοὶ καὶ οἱ ἱεροψάλται ἡμῶν, προκειμένου νὰ γράψωσιν τι ἢ νὰ συζητήσωσι περὶ τῆς διαιρέσεως ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς κλίμακος τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς ἢ καὶ περὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων αὐτῆς ἐν γένει, μὴ κατέχοντες τὸ θέμα καλῶς ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, γράφουσι καὶ ἀποφαίνονται περὶ αὐτῆς οὐκ ὀρθῶς, ἀλλ' ἐσφαλμένως καὶ ἀνακριβῶς, τοῦτ' ὅπερ συμβαίνει συχνότατα, ἐκτίθησιν ἡμᾶς ἀπέναντι τῶν Εὐρωπαίων μουσικῶν.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν συνέπεσε νὰ εὐρεθῇ



μεταξὺ ὁμίλου, ἀποτελουμένου ἐκ μουσικῶν ὁμογενῶν καὶ ἱεροψαλτῶν, συζητούντων περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς μουσικῆς κλίμακος. Ὁ ὅμιλος ἠγνώνει τὴν ιδιότητά μου ὡς μουσικοῦ ἅτε μὴ μετασχόντος τῆς συζητήσεως. Εἰπόντες λοιπὸν ἕκαστος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν ζητήματος, ἀπεφώνησαν ἐν τέλει ἅπαντες ἐκ συμφώνου ὅτι ἡ Διαπασῶν κλίμαξ ἀποτελεῖται ἐξ ἑξ τόνων μειζόνων (ἐπογδόου δηλ.) !

Ἐκ δὲ τῶν γραφάντων ἀνακριβῶς περὶ τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ζητήματός ἐστι καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τανῦν διαμένων Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Λεύκης π. Παγκράτιος Βατοπαϊδινός, ὅστις ἐξέδωτο ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1916 (Ἀρχιμανδρίτης τότε) βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ μουσικὴ κλίμαξ» καὶ ὅστις ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ τούτῳ διαιρῶν τὴν μουσικὴν κλίμακα κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁρθοῦ ἢ ἐσφαλμένου τῆς ὁποίας δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ εἶπω, γράφει ἐν σελ. 43 ὅτι «οἱ φυσικοὶ τόνοι τῆς κλίμακός εἰσιν ἑξ καὶ δὴ πάντες μείζονες». (Πρὸς ταῦτα καὶ τὰ ὑπὸ τῶν μακαριτῶν Μισαήλ Μισαηλίδου καὶ Νικολ. Παγανᾶ πρὸ ἐτῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος γραφέντα).

Ἐκαστος ἀντιλαμβάνεται ἤδη ὅτι, ἂν τὸ περὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων ζήτημα ἦτο λελυμένον καὶ οἱ ἀνωτέρω διαληφθέντες ἦσαν κατηγορημένοι ἐπιστημονικῶς ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς, δὲν θὰ ἔγραφον, οὔτε θὰ ἐξεφράζοντο οὕτω τερατωδῶς σφάλλοντες. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ ζήτημα μένει, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἄλυτον καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἐξεδόθη περὶ τούτου σύγγραμμα ἐπιστημονικόν, ἵνα μὴ μένωσιν οὗτοι ἐν τῇ πλάνῃ, πλανώμενοι δὲ παραπλανῶσι καὶ ἄλλους, θὰ προσπαθῶ ν' ἀποδείξω κατωτέρω μαθηματικῶς τε καὶ πειραματικῶς, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ εἰς ἑξ μείζονας ἢ ἐπογδόους τόνους διαιρέσις τῆς Διαπασῶν (Octave).

Ἴνα δὲ γίνω καταληπτότερος, θὰ εἶπω τινὰ περὶ τῆς φυσικῆς θεωρίας τῆς χορδῆς

## Η ΦΥΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΧΟΡΔΗΣ

Ἐπὶ σανίδος ἢ ἐπὶ κοίλου ἡχείου κατεσκευασμένου ἐκ λεπτῶν σανίδων ἐντεινόμεν χορδὴν Α Β καὶ τίθεμεν εἰς τὰ ἄκρα αὐτῆς ἀκινήτους ὑπαγωγείς α καὶ β. Ἐάν πληξώμεν τὴν χορδὴν Α Β, αὕτη ἀναλόγως

τῆς ἐντάσεως αὐτῆς θὰ παραγάγῃ ἡχόν τινα βαρύν ἢ ὀδύν. Ἐάν τὴν χορδὴν ταύτην μετροῦντες διὰ διαβήτου (ἀρχόμεθα τῆς καταμετρούσεως ἀπὸ τοῦ ὑπαγωγέως α), διαιρέσωμεν εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ θέντες κινήτον ὑπαγωγέα εἰς τὸ ἡμισυ αὐτῆς ἀκριβῶς, πληξώμεν αὐτήν, θ' ἀκούσωμεν τὸν αὐτὸν ἡχον, ἀλλ' εἰς τὴν ἀντιφωνίαν. Ἐάν διαιρέσωμεν τὴν μεταξὺ τοῦ σημείου, ἔνθα τὸ ἡμισυ τῆς ὅλης χορδῆς, καὶ τοῦ ἀκινήτου ὑπαγωγέως β ὑπολειπομένην χορδὴν εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ θέντες κινήτον ὑπαγωγέα, πληξώμεν αὐτήν, θ' ἀκούσωμεν τὸν αὐτὸν ἡχον, ἀλλ' εἰς τὴν δευτέραν ἀντιφωνίαν, ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι ἡ ἀντιφωνία πάσης χορδῆς εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀκριβῶς.

Τοῦτο εἶνε φυσικόν, γνωστὸν καὶ ἀποδεδειγμένον πειραματικῶς.

## ΑΔΥΝΑΤΟΣ Ἡ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΠΑΣΩΝ ΚΛΙΜΑΚΟΣ ΕΙΣ ἙΞ ΜΕΙΖΟΝΑΣ Ἡ ΕΠΟΓΔΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ

Γνωσθέντος ἤδη ὅτι ἡ ἀντιφωνία πάσης χορδῆς εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀκριβῶς, ἃς ἐξετάσωμεν ἂν ἦνε δυνατόν νὰ διαιρεθῇ ἡ Διαπασῶν κλίμαξ εἰς ἑξ ἐπογδόους τόνους, ὡς ἰσχυρίζονται τινες.

Ὁ Εὐκλείδης μᾶς λέγει ἐν τῇ «Κατατομῇ Κανόνος» αὐτοῦ ὅτι ἑξ μείζονες ἢ ἐπὶ γόδοι τόνοι δὲν χωροῦσιν εἰς μίαν ἀντιφωνίαν ἢ Διαπασῶν, ἦτοι εἰς τὸ 1)<sup>2</sup> τῆς χορδῆς, ἀλλ' ὑπερπηδῶσιν αὐτήν. «Τὰ ἑξ ἐπὶ γόδοι διαστήματα μείζονα ἐστὶ διαστήματος ἐνὸς διπλασίου», καὶ «Τὸ διαπασῶν ἑλαττόν ἐστιν ἢ ἑξ τόνων». (Εὐκλείδου θεωρήματα Θ' καὶ ιδ'). Καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τούτους ἀποδεικνύει ὁ Εὐκλείδης διὰ τῶν ἐξῆς μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν ὀρίζων ἐν τῷ Θ' θεωρήματι αὐτοῦ διὰ γραμμάτων τοὺς ἐξῆς ἐπογδόους τόνους. Ἦτοι θεῖς ὡς βάσιν τὸ Α, εὐρίσκει τούτου ἐπὶ γόδον τὸ Β, εἴτα τούτου ἐπὶ γόδον τὸ Γ καὶ οὕτω καθέξης μέχρι τοῦ γράμματος Η. Παριστᾷ δὲ τὰ γράμματα ταῦτα δι' ἀριθμῶν, ἦτοι λαμβάνων ὡς βάσιν τὸν ἀριθμὸν 262.144, ὅστις προκύπτει ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 2, ὑψομένου εἰς τὴν δεκάτην δύσιν δυνάμιν, δηλ.

$$2^{18} = 262\,144$$



σχηματίζει ἐξ αὐτοῦ διαδοχικῶς τοὺς ἐξῆς ἐξ ἐπογδόους τόνους :

A	262 144	Βάσις				
B	294 912	πρῶτος ἐπόγδοος ἀπὸ τῆς βάσεως				
Γ	331 776	δεύτερος	»	»	»	»
Δ	373 248	τρίτος	»	»	»	»
E	419 904	τέταρτος	»	»	»	»
Z	472 392	πέμπτος	»	»	»	»
H	531 441(*)	ἕκτος	»	»	»	»

Ἀποδεικνύει οὕτως ὁ Εὐκλείδης μαθηματικῶς ὅτι ὁ ἀριθμὸς τοῦ H εἶνε μείζων ἢ διπλάσιος τοῦ ἀριθμοῦ A, διότι, ἀντὶ νὰ ἔχῃ 524.288, τοιούτῳ τὸ διπλάσιον τοῦ 262.144, ὑπερέχει τούτου κατὰ 7.153.

Ἀποδειχθέντος ἤδη μαθηματικῶς ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου ὅτι ἡ εἰς ἑξ μείζονας ἢ ἐπογδόους τόνους διαίρεσις τῆς Διαπασῶν εἶνε ἀδύνατος, φέρε ἀποδείξωμεν τοῦτο καὶ πειραματικῶς θέντες εἰς τὸ ἥμισυ τῆς χορδῆς, ὅπου ἡ ἀντιφωνία, τοὺς ἑξ ἐπογδόους τόνους καὶ μετροῦντες ἐπ' αὐτῆς διὰ διαβήτην ἐξάκις. Γνωρίζοντες ὅμως ὅτι, καίτοι πάντες οἱ ἑξ τόνοι εἶνε ἀκουστικῶς ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, τὰ μήκη ὅμως αὐτῶν εἶνε γεωμετρικῶς ἄνισα καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἐν τῇ αὐτῇ κλίμακι τὸ διάστημα τοῦ πρώτου βαρέος τόνου εἶνε γεωμετρικῶς μείζον τοῦ διαστήματος τοῦ δευτέρου τόνου καὶ τὸ διάστημα τοῦ δευτέρου τόνου μείζον τοῦ διαστήματος τοῦ τρίτου τόνου καὶ οὕτω καθεξῆς, διότι τὰ διαστήματα τῶν τόνων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας καὶ τρίτης ἀντιφωνίας σχηματίζουν ἐπὶ τῆς αὐτῆς χορδῆς γεωμετρικὴν πρὸ οδοφθίνουσαν, ἢ καταμέτρησις δέον νὰ γίνῃ ὡς ἐξῆς : Ἐπειδὴ ὁ μείζων ἢ ἐπόγδοος τόνος εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς χορδῆς ἂν διαιρέσωμεν αὐτὴν εἰς 9 ἴση μέρη καὶ κρούσωμεν τὰ 8)9 αὐτῆς, εὐρεθέντος οὕτω τοῦ πρώτου τόνου πρὸς εὐρεσιν τοῦ

δευτέρου τοιούτου μετροῦμεν ἀπὸ τοῦ σημείου, ἔνθα εὐρέθῃ ὁ πρῶτος τόνος, διαιροῦντες τὴν ὑπολειπομένην χορδὴν πάλιν εἰς 9 ἴσα μέρη καὶ κρούοντες τὰ 8)9 αὐτῆς. Ἵνα δὲ εὐρωμεν τὸν τρίτον τόνον, διαιροῦμεν τὸ ὑπόλοιπον τῆς χορδῆς εἰς 9 ἴσα μέρη, μετροῦντες ἀπὸ τοῦ σημείου, ἔνθα εὐρέθῃ ὁ δεύτερος τόνος, καὶ κρούοντες τὰ 8)9 αὐτῆς καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις οὗ φθάσωμεν εἰς τὸν ἕκτον καὶ τελευταῖον τόνον τῶν Διαπασῶν, ὅτε θὰ ἴδωμεν, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἕκτος τόνος ἀντὶ νὰ συμπίσῃ εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῆς χορδῆς, θὰ ὑπερβῇ αὐτὸ κατὰ τι εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν ἡ χορδὴ ἔχῃ μῆκος ἑνὸς μέτρου, ὁ ἕκτος ἐπόγδοος τόνος θὰ ὑπερβῇ τὸ ἥμισυ αὐτῆς κατὰ ἑξ χιλιοστὰ (000,6) τοῦ μέτρου.

Ἴδου λοιπὸν ὅτι οὐ μόνον μαθηματικῶς, ἀλλὰ καὶ πειραματικῶς ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ διαιρεθῇ ἡ Διαπασῶν εἰς ἑξ ἐπογδόους τόνους καὶ πλανῶνται δεινῶς οἱ δογματίζοντες ἀβασανίστως ὅτι ἡ Διαπασῶν κλίμαξ ἀποτελεῖται ἐκ τόνων ἑξ, ἀπάντων μείζονων.

Ἵνα δὲ μὴ γράφωσι καὶ ἀποφαίνωνται πλέον οἱ ἡμέτεροι μουσικοὶ περὶ τῆς διαίρεσεως ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς κλίμακος τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς ἐσφαλμένως καὶ ἀνακριβῶς, νομίζω, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ λύσις τοῦ περὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς ζητήματος, ἢ δὲ περαιτέρω ἐκκρεμότης αὐτοῦ, μάλιστα ἤδη, ὅτε ἅπασαι αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστήμαι καταπληκτικῶς προάγονται καὶ τελειοποιῦνται, τυγχάνει ἀσύγνωστος καὶ ἥμισυ τιμῇ τοὺς μουσικοὺς ἡμῶν, γιγνομένους παραιτίους νὰ ἐκτίθῃται τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὡς μὴ εὐτυχῆσαν νὰ ἔχῃ μουσικοὺς δυναμένους νὰ λύσωσιν αὐτό.

Ὅθεν ὀφείλουσι, φρονῶ, οἱ ἡμέτεροι μουσικοὶ\* σθεναρώτερον ἐργαζόμενοι νὰ λύσωσι πλέον τὸ περὶ οὗ πρόκειται ζήτημα

(\*) Τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἀνωτέρω ἑξ ἐπογδόων εὐρίσκωμεν ὡς ἐξῆς : Γινώσκοντες ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς χορδῆς μῆκος τοῦ ἐπογδόου εἶνε 8)9, πολλαπλασιάζομεν τὸν ἀριθμὸν τῆς βάσεως A 262144 ἐπὶ τοῦ παρανομαστοῦ 9 καὶ διαιροῦντες τὸ γινόμενον δι' αὐτοῦ ἀριθμοῦ 8, εὐρίσκωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦ B οὕτω : 262144X9 : 8=294912. Εἶτα πολλαπλασιάζομεν τὸν ἀριθμὸν τοῦ B 294912 ἐπὶ τοῦ 9 καὶ διαιροῦντες τὸ γινόμενον διὰ τοῦ 8, εὐρίσκωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦ Γ οὕτω : 294912X9 : 8 = 334776 καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ H.



καθορίζοντες, ὡς εἶπον, ὀρθῶς, ἐπιστημονικῶς καὶ ἐπακριβῶς τὰ τονιαῖα διαστήματα τῶν τριῶν γενῶν καὶ τῶν χορῶν, ὡς καὶ τῶν ἐχόντων μικρότερα τοῦ ἡμιτονίου διαστήματα ὑφέσεων καὶ διέσεων ἢ ἔλξεων τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς καὶ συγγράφοντες σοβαρὰν καὶ ἐπιστημονικὴν περὶ αὐτῶν συγγραφὴν, ἐκδώσωσιν αὐτήν, συντελούντων εἰς τοῦτο καὶ τῶν πολυταλάντων ὁμογενῶν ἡμῶν.

Ἡ λύσις τοῦ περὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων ζητήματος καὶ ἡ ἔκδοσις σοβαρᾶς καὶ ἐπιστημονικῆς περὶ αὐτῶν ἐργασίας θὰ ἔχη ἀσφαλῶς τὰ ἐξῆς λαμπρὰ ἀποτελέσματα :

α'). Θὰ παύσῃ ὀριστικῶς τὸ καθ' ἡμῶν ὄνειδος τῶν Εὐρωπαϊκῶν μουσικῶν καὶ μουσικολόγων, λεγόντων, ὅτι, ἐνῷ ἔχομεν Μουσικὴν ἐθνικὴν θαυμασίῳ πλούτῳ καὶ κάλλει, κληροδοτηθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν κλεινῶν ἡμῶν προγόνων, οἵτινες ἀνήγαγον αὐτήν εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὥστε κατέστησαν αὐτήν ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς Γεωμετρίας καὶ τῆς Ἀριθμητικῆς, ἀφήκαμεν ἀκαλλιέργητον ἐπιστημονικῶς ἐν τοιοῦτον τιμαλφὲς κειμήλιον.

β'). Ἐχόντες οἱ ὀργανοποιοὶ καθωρισμένα καὶ πρόχειρα τὰ ἐπὶ τῆς χορδῆς μήκη τῶν τονιαίων διαστημάτων ὅλων τῶν κλιμάκων τῆς Μουσικῆς ἡμῶν, θὰ δύνανται νὰ κατασκευάζωσι καὶ ὄργανα τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς ἔγχορδὰ τε καὶ πνευστὰ ἐν εἰδὲι ἀρμονίου (orgue).

γ'). Ἐκαστος μουσικὸς ἢ μουσικοδιδάσκαλος ἢ ἱεροφάντης θὰ δύναται νὰ κατασκευάζῃ φ θ ο γ γ ᾰ μ ε τ ρ ο ν, ὅπερ, ὡς ἀποδίδον μετ' ἀκριβείας ἅπαντα τὰ

μουσικὰ διαστήματα καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐλάχιστα τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς, θὰ ἦνε αὐτῷ τε καὶ ἐν τοῖς μουσικοῖς σχολείοις ἀναγκαϊότατον πρὸς ὀρθὴν ἐξαγγελίαν τῶν διαφόρων μουσικῶν διαστημάτων.

δ'). Δεδομένου, ὅτι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μελωδία διετηρήθη μέχρις ἡμῶν διὰ μόνης τῆς φωνητικῆς παραδόσεως σωζομένη νῦν ἐν τῷ λάρυγγι τῶν ὀλιγίστων δοκιμωτέρων ἱεροφαιτῶν μόνον ἀτυχῶς, ἵνα μὴ ἐκλίπη ὁλοτελῶς ἡ οὐσία, ἥτοι ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς, συγχεομένου τοῦ μείζονος τόνου μετὰ τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου μετὰ τοῦ ἡμιτονίου διὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐνεργείας τοῦ πανταχοῦ τανῦν ἐπικρατοῦντος Εὐρωπαϊκοῦ μέλους, ἢ κατασκευῇ καὶ χρῆσις παρ' ἡμῖν τεχνικοῦ μέσου, ὡς τὸ φθογγόμετρον καὶ τὰ ἀνωτέρω διαληφθέντα ὄργανα τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς, ἀποδίδοντος πιστότητα τὰ τονιαῖα διαστήματα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Μουσικῆς, θὰ τευχάνῃ τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος, διότι θὰ προφυλάττῃ ὀχυροῦσα καὶ ἐξασφαλίζουσα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μελωδίαν ἀπὸ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι ἀπωλείας, παραφθορᾶς καὶ ἀλλοιώσεως καὶ

ε'). Θὰ διδάσκηται ἡ ἡμετέρα Μουσικὴ ἐν τοῖς Ὀδείοις καὶ τοῖς μουσικοῖς διδασκαλείοις ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι κ ῶ ς καὶ οὐχὶ ἐμπειρικῶς διὰ τῶν μὴ ἐχόντων ἀκριβεῖαν τμημάτων, ὡς μέχρι τοῦδε.

+ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Θ. ΘΩ·ΛΗΣ  
τέως Καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς  
Μουσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει

Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ 3ῳ τεύχει τῷ  
«Μουσικῶν Χρονικῶν» τὸν Ἰούνιον 1928.





ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

## Η ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΤ' ΑΝΑΦΟΡΑΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἐπιχειροῦμεν ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον εἶναι νεκρὰ καὶ ἄψυχος καὶ ἀηδὴς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ. Μετὰ τὰ λεχθέντα δύνανται νὰ θεωρηθῇ νεκρὰ καὶ ἄψυχος μόνον εἰς τὸν νεκρὸν νοῦν τῶν ὑβριζόντων καὶ βεβηλούντων αὐτήν· ἀλλ' ἀφήσωμεν αὐτοὺς νὰ κενεμβατώσι καὶ ὡς ἐξετάσωμεν ἄλλους ἐξ ἡμῶν, οὐ πολὺ ἐκείνων διαφέροντας, μανιώδεις ἐραστάς (μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, κατ' οὐσίαν δὲ οὐδὲν ἐννοοῦντας) τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἐπτοημένους περὶ πᾶν εὐρωπαϊκὸν ἄνευ διακρίσεως καλοῦ καὶ κακοῦ, ὠφελίμου καὶ βλαβεροῦ, χρησίμου καὶ ἀχρήστου. Οὗτοί εἰσὶν οἱ λεγόμενοι μεταρρυθμισταί, οἱ μῖμοι τῶν Εὐρωπαίων, οἱ ξενομανεῖς, οἱ μαλλιαροὶ τῆς μουσικῆς μας· οὗτοι τρέχουσιν εἰς τὰς πλατείας, ἐν αἷς παίζει ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ καὶ ἀκροῶνται αὐτῆς, περιπατοῦντες, συζητοῦντες, φωνασκοῦντες καὶ πᾶν ἄλλο ποιοῦντες ἢ μουσικῆς ἀπολαύοντες. Ἄν δὲ εἴπῃ τις εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ παιζόμενον—ἡ madame Angau λόγου χάριν—εἶναι Ἀσιατικόν, ἀποστρέφονται τὸ πρόσωπον, βύουσι τὰ ὦτα καὶ συνοφρυοῦνται διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ διαταράξῃ τὰ εὐαίσθητα ὦτά των τουρκικὴν μουσικὴν, καίτοι μὴ οὔσαν· ἀλλ' ἂν τις εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ παιζόμενον Ἀσιατικὸν ᾄσμα εἶναι εὐρωπαϊκόν, τοῦ Βέρδη ἢ Μεδελσῶνος, ἐντείνουσι τὰ ὦτα, ἀνοίγουν τὸ στόμα καὶ χάσκοντες ἀκροῶνται.

Διηγούμεναι τοιοῦτόν τι γεγονός, ὅπερ συνέβη ἐν μέσαις Ἀθήναις. Σπουδαστὴς τις Κεφαλλὴν συνεστῆκει πάντοτε μετ' Ἀνατολίτου σπουδαστοῦ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν πείσῃ περὶ τῶν χαρίτων καὶ τῶν καλλονῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἔλεγεν ὅτι τὰ ὦτά του ἐθισθέντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν μουσικὴν κατέστησαν ἀνεπί-

δεκτα καλαισθησίας καὶ αἰσθήσεως εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἐπαξίως φέρουσα τὸ ὄνομα τῆς μουσικῆς· ὁ Ἀνατολίτης ἀπήντα· «δὲν καταλαμβάνω τίποτε ἀπὸ τὴν μουσικὴν σας, θορυβεῖ, ταραττεῖ καὶ ἐκκωφεῖ τὰ ὦτά μου· εἰς τὰ ὦτά μου εἰσέρχεται, εἰς τὴν καρδίαν μου τίποτε». Ἡμέραν τινὰ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὀμονοίας ἔπαιζεν ὁ Γαῖδεμβέργερ τὰς κατρίλλιας τῆς Ἀβάνας ἢ Ἰσπανικὰς· ἅπαντες οἱ ἀκροαταὶ ἠλεκτρίσθησαν καὶ ἠκροῶντο· δὲν περιεφέροντο ὡς ἐν ἄλλοις ᾄσμασιν. Ὁ Ἀνατολίτης ἤρχισε νὰ περιπατῇ προσποιούμενος τὸν ἀδιάφορον· ὁ Κεφαλλὴν ἤρπασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὤμου εἰπὼν· «στάσου, ἀναίσθητε, νὰ ἀκούσῃς ἐν ἔξοχον εὐρωπαϊκὸν μέλος». Μετὰ τὸ τέλος ἠρώτησεν αὐτόν· «πῶς τοῦ ἔφάνη»· ἀπήντησεν ἐκεῖνος «ἔξοχον». Τότε λέγει· «βλέπεις, τί θὰ εἴπῃ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ;» Κατέρχεται ἐκ τῆς ἐξέδρας ὁ Γαῖδεμβέργερ, ἐρωτᾷ αὐτόν, τί ἦτο τὸ παιχθέν, ἀπαντᾷ δὲ ἐκεῖνος «ἀραβικὸς χορὸς, τὸ ὄνομα τοῦ ἤχου Νιχαβέντ». Ὁ Ἀνατολίτης προσέβλεψε πονηρῶς πρὸς τὸν Κεφαλλὴνα, ἐκεῖνος δὲ ἐξ ἐντροπῆς ἔγεινεν ἀστακός· ὁ δὲ Γαῖδεμβέργερ ἀπαντᾷ· τί τὸ παράδοξον; τὰ ἀνατολικά ᾄσματα εἰσι περιπαθέστατα· καὶ αἱ λαμπρόταται τῶν εὐρωπαϊκῶν μονωδιῶν ἐν τοῖς μελοδράμασιν εἰσιν ἀπομιμήσεις ἀνατολικῶν ᾄσμάτων.

Ἄλλὰ διατὶ οἱ Ἀνατολίται δὲν αἰσθάνονται τὰ κάλλη τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ὅπως διατείνονται οἱ μῖμοι τῆς Εὐρώπης, οἱ καὶ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Ἐκκλ. ἡμῶν Μουσικῆς πρὸς τὴν μουσικὴν τοῦ θεάτρου ἐπιθυμοῦντες; Διότι οἱ Ἀνατολίται εἶναι ἀναίσθητοι καὶ ἀνεπίδεκτοι καλλονῆς; Ἄλλ' ὁ ἀναίσθητος οὐδὲν ἐξ οὐδεμιᾶς μουσικῆς αἰσθάνεται, ὁ δὲ ἀνατολίτης αἰσθάνεται κάλλιστα τὴν ὥραίαν,



περιπαθῇ, τερπνὴν, ἡδεῖαν, ἰδικήν του μουσικήν· δὲν αἰσθάνεται τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν, διότι εἰσδύει μετὰ θορύβου εἰς τὰ ὅτα, συγγέει καὶ ταράττει τὴν αἴσθησιν, ποιεῖ αὐτὸν ἐννεὸν καὶ ἐμβρόντητον, μὴ εἰσδύουσα εἰς τὴν καρδίαν· σφάλλεται αὐτός, ἂν δὲν τὸν ἀφαρπάξῃ, ἀλλὰ σύρῃ βιαίως, καὶ ἔλκῃ αὐτὸν καταναγκαστικῶς πρὸς ἑαυτήν· Εἴναι μουσικὴ τετεχνημένη καὶ βεβιασμένη καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς δὲν ποιεῖ αἰσθητόν, εἰμὶ εἰς μόνους τοὺς βιασθέντας καὶ ἐξασκηθέντας νὰ τέρπωνται εἰς αὐτό· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡ φυσικὴ ἀνατολικὴ μουσικὴ. Αὕτη ἔλκει εὐθὺς ἀκουομένη, εὐθὺς εἰσδύουσα εἰς τὴν καρδίαν, εὐθὺς ἀφαρπάξουσα, εὐθὺς κατασκευοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ, εὐθὺς ἐξεγείρουσα, ἡδύνουσα, τέρπουσα, καταθέλγουσα· αὕτη ἐστὶν ἡ ἄψυχος, νεκρά, ἀηδὴς μουσικὴ·

Ταύτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς δηλονότι, ἡκροῶντο καὶ ἀκροῶνται μεθ' ἡδονῆς καὶ συγκινήσεως ἐπιφανέστατοι Εὐρωπαῖοι τε καὶ Ρῶσοι, ὅπου ἂν τύχῃ, ἀξιότιμοι κατήγοροι αὐτῆς ταύτην θαυμάζουσι καὶ ταύτης τῆς μονο-

τόνου καὶ ἀηδοῦς διασαλπίζουσι τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν χάριν Εὐρωπαῖοι μουσικοὶ τὰ πρῶτα φέροντες. ταύτης τὸν συγκινητικὸν Δεύτερον ἦχον εὐρημα ἐθεώρησαν καὶ ἐθαύμασαν. Περὶ τῆς ἑαυτῶν μουσικῆς εἶπον ὅτι μετὰ τινα χρόνον θὰ στηρεύσῃ καὶ θὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἀκένωτον πηγὴν, τὴν ἀνατολικὴν μουσικήν· <sup>1)</sup> καὶ πλείστοι ἄλλα ἐγκώμια αὐτῆς ἔψαλαν. Δὲν εἶχον, φαίνεται, οἱ ἄνθρωποι τὴν αἴσθησιν τὴν ἰδικήν σας. Πλείστα ἡδυνάμεθα νὰ ἐπισωρεύσωμεν παραδείγματα Εὐρωπαίων ἐπιφανῶν μουσικῶν καὶ Ρώσων ἐπαινούντων τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικήν· ἀλλὰ φειδόμεθα τῶν ἡμετέρων ἀγνωστών, παραπέμποντες τὸν ἐπιθυμοῦντα πλείονα νὰ γνῶρισῃ εἰς τὰς «**Συμβολὰς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς**» τοῦ Μ. Πρωτεκτίκου κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, ὡς καὶ εἰς τὴν μέχρι πρό τιнос ἐκδιδομένην ἐν Ἀθήναις μουσικὴν ἐφημερίδα «**Φόρμιγα**», ἐν ἣ πλείστα ἐγράφησαν περὶ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς ὑπὸ ἀνδρῶν ἐπιστημόνων, Θεολόγων καὶ μουσικῶν, ξένων τε καὶ ἡμετέρων. (Ἔπεται συνέχεια)



## ΠΕΡΙ ΕΛΞΕΩΣ

Τὰ ἱερὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἅσματα ψαλλόμενα, χάριν χρωματισμοῦ ἢ καλλωπισμοῦ τοῦ μέλους, τινὲς τῶν φθόγων τῆς κλίμακος δὲν ἀπαγγέλλονται εἰς τὰς φυσικὰς αὐτῶν θέσεις, ἀλλ' ὑποκείμενοι εἰς νόμον τινά, ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως

ἐπιβαλλόμενον, ὑφίστανται μετακίνησιν ἐλκόμενοι ὑπὸ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς ὀξυτέρων. Ὁ νόμος οὗτος, δι' οὗ φθόγοι τινὲς ὑφίστανται μετακίνησιν ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῶν θέσεως, καλεῖται **ἐλξίς**.

Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νόμου τῆς ἐλξεως

<sup>1)</sup> Ὁ ἀείμνηστος Γάλλος μουσικολόγος κ. I. A. Bourgauf—Ducoudroy εἰς ἐν αὐτοῦ σύγγραμμα, ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῆς ἐν Ἀνατολῇ μουσικῆς μεταρρυθμίσεως, διακηρύττει ὅτι «Ἡ νεωτέρα τέχνη βλέπει ἑαυτὴν καταδικασμένην εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στήρῃσιν τῆς ἰδιότητος ταύτης, ἥτις ἀναντιρρήτως εἶναι μία τῶν αἰτιῶν τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἡ βαθεῖα τῶν ἀνατολι-

κῶν πραγμάτων γνώσις θ' ἀπεκάλυπτεν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους μουσικοὺς ἀθεάτους ἐπὶ ὀρίζοντας. Ἀντὶ τούτου ἐκ τῆς αἰωνίου ταύτης πηγῆς τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τῶν νέων ἐκφράσεως μέσων, ἡ νεωτέρα μουσικὴ, ὥριμος ἤδη, ἤθελεν ἀναβρατισθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ. Θὰ ἡδύνατο τότε νὰ ὁμιλῇ διὰ τῆς ἀπλότητος, ὅπερ δὲν τολμᾷ σήμερον νὰ τὸ πράξῃ» (Etude sur la musique ecclésiastique, Paris 1887).



ἐξίστανται οἱ δύο μεσολαβοῦντες φθόγγοι ἐκάστου τετραχόρδου, ἥτοι οἱ ὑπερβάσιμοι (ὄρα «Τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς Ὑψιζαντινῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς» καὶ Μέγα Θεωρητικὸν Οἶκον. Θ. Θωΐδου).

Ὁ νόμος τῆς ἔλξεως συνίσταται εἰς τὴν κατὰ δύο ἢ πλείονα τμήματα ἐπὶ τὸ ὀξὺ μεταβολὴν ἢ μετακίνησιν τῶν ὑπερβασίμων φθόγγων, ἐλκομένων ὑπὸ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς ὀξυτέρων.

Ἡ ἔλξις εἶναι ἀπαραίτητος ἐν τῇ ἱερᾷ ἡμῶν μελωδίᾳ, καθόσον τυγχάνει προσὸν ἰδιαίτερον καὶ τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τοῦ ὕφους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς. Ὁ δὲ ἐκτελὼν πιστῶς τὰς ἔλξεις, ἐκτελεῖ καὶ τὸ ὕφος τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μελωδίας.

Σημ.—Ὁ νόμος τῆς ἔλξεως εὐχρηστος ὢν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ ἐγχειριδίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βυ-

ζαντινῆς Μουσικῆς, συγγραφέντος τῷ 1572 ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γαβριὴλ τοῦ Σευήρου τοῦ εἰτα ὑπὸ τὸν τίτλον Φιλαδελφείας ποιμάναντος τοὺς ἐν Βενετίᾳ Ὀρθοδόξους. Ὁ Γαβριὴλ παρατηρῶν τὴν τῶν φθόγγων ἀλλοίωσιν, τὴν παρατηρουμένην ἐν τῷ λεγομένῳ Νε να νώ, ὡς καὶ ἐν τῷ Δευτέρῳ ἤχῳ, προστίθησι : **«Καὶ τοῦτο κοινόν ἐστι πάθος πᾶσι τοῖς ἤχοις».**

Ἡ ἔλξις δὲν σημειοῦται ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε μουσικοῖς κειμένοις, ἀλλ' ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν δοκιμωτέρων ἱεροψαλτῶν ἐκ παραδόσεως.

Ἡ ἔλξις σημειοῦται διὰ τῶν διέσεων, οἱ δὲ ὄροι καὶ οἱ κανόνες, ὕφ' οὓς ἐκτελεῖται ἐκτίθενται ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἤχων. (Ὅρα Μ. Θεωρητικὸν Οἶκον. Θ. Θωΐδου).

Σημ.—Ἡ ἔλξις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ δημώδη ἡμῶν ἕσματα.

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔ. ΘΩΪΔΗΣ



## ΥΠΟΜΝΗΜΑ

### ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΩΝ

Ἀθῆναι 6—10 -929

Πρὸς  
τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλη-  
σίας τῆς Ἑλλάδος.

**Μακαριώτατε Δέσποτα,**

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω-  
μεν εἰς τὴν Σὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκ-  
κλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅτι πρό τινος ἐκυ-  
κλοφόρησεν ἔντυπὸν τι ὑπὸ τὸν τίτλον :  
«**Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ**»,  
ἐκδοθὲν ἐν Τριπλίῃ παρὰ τινος Ἰω. Πα-  
ναγιωτοπούλου, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται  
περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἑλληνικῆς  
ἐν γένει μουσικῆς.

Διὰ τοῦ ἐντύπου τούτου προτείνεται  
ἡ ἀλλαγὴ τοῦ γραφικοῦ συστήματος τῆς

Μουσικῆς ἀφ' ενός, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰσά-  
γονται κενὰ δαιμόνια ἀιτρεπόντα ἄρ-  
δην τὴν θεωρίαν καὶ διδασκαλίαν αὐτῆς.  
Ἐκτὸς δὲ τῶν καινοτομιῶν ὅς προτείνει,  
ἀσεβεῖ πρὸς τὴν μνήμην ἀπάντων τῶν  
ἀειμνήστων μουσικοδιδασκάλων καὶ ἰδίᾳ  
τῶν ἐφευρετῶν τοῦ ὑπάρχοντος συστήμα-  
τος Χρυσάνθου Μητροπολίτου, Γρηγο-  
ρίου τοῦ Πρωτοψάλτου καὶ Χουρμουζίου  
τοῦ Χαρτοφύλακος τῆς Μ. Ἐκκλησίας,  
δι' ἀσέμνων φράσεων ὡς «**Ἡ δρᾶσις  
τῶν μουσικοδιδασκάλων καὶ αἱ κά-  
κιται πρὸς τὴν μουσικὴν ὑπηρεσίαι  
των**», Κατηγορῶ τὴν Μουσικὴν καὶ  
ἰδίως τὴν Ἐκκλησιαστικὴν» κ.λ.π.

Ὁρμηθέντες ἐκ τούτου συνήλθομεν  
αὐθορμήτως εἰς Συνέλευσιν οἱ κάτωθι ὑ-  
πογεγραμμένοι Ἱεροψάλται καὶ οἱ περὶ



τὴν μουσικὴν ἀσχολούμενοι, ἵνα συσχεφθῶμεν περὶ τοῦ τί δέον γενέσθαι, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατροπαράδοτου καὶ Ἑθνικῆς μας Μουσικῆς.

Διεξεληθόντες τὸ ἐν λόγῳ ἔντυπον σελίδα πρὸς σελίδα, ἐξηγάγομεν τὸ συμπέρασμα ὁμοφώνως, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀσεβὲς λιβελλογράφημα καὶ οὐδεμίαν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἔχει.

Γνωρίζομεν ὡσαύτως τῇ Σ. Ἱερᾷ Συνόδῳ ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἐντύπου δὲν τυγχάνει ἀπλοῦς ἰδιώτης, ἐκθέτων δι' αὐτοῦ ἀπλῶς τὴν γνώμην του, ἀλλ' ἐκκλησιαστικὸς ὑπάλληλος καθὼς πρωτοψάλτης Τριπόλεως καὶ διδάσκαλος τῆς μουσικῆς ἐν τῇ ἐκεῖσε ἱερατικῇ Σχολῇ καὶ ὥφειλε κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν νὰ σεβασθῇ τὰς ἐγκυκλίους τῆς Μ. Ἐκκλησίας, δι' ὧν περιφρουρεῖται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μας μουσικὴ καὶ νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἐντύπον του τοῦτο πρὸ τῆς κυκλοφορίας του εἰς τὴν Σ. Ἱερὰν Σύνοδον, ἵνα τύχῃ προηγουμένης τῆς ἐγκρίσεώς της.

Τὸ προτεινόμενον δ' ὡς ἴδιον αὐτοῦ γραφικὸν σύστημα, μετ' ἐκπλήξεως μαυρίνομεν, ὅτι εἶναι ἔργον πνευματικὸν τοῦ ἀειμνήστου Γ. Καλεντζοπούλου, πρωτοψάλτου ἄλλοτε Τριπόλεως, ὑποβληθὲν παρ' αὐτοῦ τῷ 1875 εἰς τὸν Μουσικὸν Σύλλογον Ἀθηνῶν (κατόπιν ἐγκυκλίου του), ὡς ἐκ τοῦ ἐπιδειχθέντος ἡμῖν καὶ εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐν λόγῳ Καλεντζοπούλου εὗρισκομένου ἰδιογράφου πρωτοτύπου, τελείως ἀποδεικνύεται. Καὶ συνεπῶς διεπράχθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων καινοτομιῶν τοῦ ὑπ' ὄψει ἐντύπου καὶ ἀσύστολος ἰδιοποίησις ξένης πνευματικῆς ἐργασίας.

Ἐπειδὴ ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι διὰ τοῦ κυκλοφοροῦντος ἤδη ἐντύπου τούτου, ὡς καὶ ἄλλων μουσικῶν ἐκδόσεων, αἰτινες κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθὸν ἐξεδόθησαν, ἄνευ ἀδείας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, διαστρεβλῶνεται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ὕψος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς μελῶν ὀθνείων, ἀφ' ἑ-

τέρου δὲ ἡ Ἱερὰ αὕτη Τέχνη, ἣτις διεφυλάχθη ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας μέσῳ τῶν αἰώνων τῆς δουλείας, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ καὶ παρεδόθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γένους ἀλώβητος καὶ ἀμόλυντος, ὑφίσταται καίρια κτυπήματα εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῆς, παρακαλοῦμεν εὐλαβῶς τὴν Σ. Ἱερὰν Σύνοδον:

1) Ὅπως δι' ἐγκυκλίους της πρὸς τὰς κατὰ τόπους Μητροπόλεις καυτηριάσῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἐντύπον Παναγιωτοπούλου καὶ ἀπαγορευθῇ εἰς αὐτὸν νὰ διδάσκη εἰς δημόσιον ἴδρυμα τὴν καινοτόμον θεωρίαν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ συστήσῃ εἰς αὐτάς, ὅπως μὴ ἐπιτρέπωσι τὴν κυκλοφορίαν καὶ δὴ ὑπὸ ἱεροψαλτῶν τῆς δικαιοδοσίας των, μουσικῶν ἐντύπων, ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

2) Ὅπως συσταθῇ μόνιμος Ἐπιτροπὴ παρ' ἐγκρίτων μουσικῶν, εἰς ἣν νὰ παραπέμπωνται παρὰ τῆς Ἱ. Συνόδου, τὰ πρὸς ἐγκρίσιν παρ' αὐτῇ ὑποβαλλόμενα μουσικά ἔργα, ἵνα ἀποφαίνεται αὕτη, ἐὰν δέον νὰ τύχωσι ταῦτα ἐγκρίσεως ἢ οὐ.

3) Ὅπως συσταθῇ Ἐπιτροπὴ παρ' ἐγκρίτων ἐπίσης μουσικῶν, εἰς ἣν νὰ ἀνατεθῇ τὸ ἔργον τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν μελῶν καὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῶν κειμένων, αἵτινα δέον νὰ ψάλλωνται ἐπ' ἐκκλησίαις, ἀποβάλλουσα τὰ ξένα πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὕψος, ἵνα οὕτω ἡ ἐκκλησιαστικὴ μελωδία ἀποκτήσῃ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς κάλλος.

Ἐν τέλει ἐξουσιοδοτοῦμεν τοὺς ἐξ ἡμῶν κ. κ. Ν. Κανακάκην πρωτοψάλτην Ἀθηνῶν, Πέτρο. Δουκάκην πρωτοψάλτην Πειραιῶς, Ἀνδρ. Ντάκουλαν καὶ Γεωρ. Παπαγαρουφάλην, μουσικοὺς, ὅπως παρυσιαζόμενοι ἐπιδώσωσι τῇ Σ. Ἱερᾷ Συνόδῳ τὸ παρὸν ὑπόμνημά μας, ἐκθέτοντες καὶ διὰ ζώσης τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἀπειλοῦν τὴν Μουσικὴν μας, ἐὰν δὲν ληφθῶσιν ἐγκαίρως ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τὰ ἃ εὐλαβῶς προτεινόμεν μέτρα.

Εὐπειθέστατοι

(ἔπονται 75 ὑπογραφαί).





## ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ὁ ἡμέτερος Διευθυντὴς ἔλαβε πλείστας συγχαρητήριους ἐπιστολάς ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου», ἐξ ὧν δημοσιεύομεν κατωτέρω τὰς κυριωτέρας.

Ὁ ἐν Ροδodάφῃ τοῦ Αἰγίου τὴν φιλάνθρωπον τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ πάνυ εὐδοκίμως ἐχασκὼν καὶ τὰς Μούσας ἐκ νεότητος αὐτοῦ θεραπεύων ἀξιότιμος κ. Δημ. Περιστέρης ἀπέστειλε τὴν παρακάτω ἐπιστολήν:

Αἰδεσιμώτατε καὶ ἀγαπητέ μοι κ. Θ. Θωϊδῆ

Ἀπὸ τῆς ἐκλείψεως τῆς «Φόρμιγγος» ὥς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Διευθυντοῦ αὐτῆς Ἰωάννου Τσώκλη, καὶ τῆς κατόπιν ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ψάχου «Νέας Φόρμιγγος», διακοπείσης σύνεπειά μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὄργανου αὐτοῦ, λίαν ἐνδεδειγμένη καὶ ἀναγκαιοτάτη ὑπῆρχεν ἡ ἐμφάνεια μουσικοῦ περιοδικοῦ ὡς ὁ «Μουσικὸς Κόσμος». Τὸ ἔργον ὁμολογουμένως δυσχερές, ἀλλὰ τὸ θάρρος ὑμῶν ἱκανόν, ὅπερ καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ καταλίπωμεν νὰ μειωθῇ τὸ παράπαν διαβλέποντες ὅτι τὸ περιοδικὸν ὑμῶν προώριται νὰ ἐξυπηρετήσῃ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν ἅπαντα τὸν Ἑλληνικὸν μουσικὸν κόσμον.

Μετ' ἐκτιμῆσεως καὶ ἀγάπης  
Δημήτριος Περιστέρης ἱατρός

\* \* \*

Τοῦ Γυμνασιάρχου Ἀμφίσσης κ. Ἰωάνν. Α. Γιαννοῦτσου, γράψαντος τὰ ἑξῆς:

Αἰδεσιμώτατε κ. Θ. Θωϊδῆ,

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ 1ου τεύχους τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου». Τὸ ἔργον Σας τοῦτο καὶ βαρὺ καὶ δυσβαστάκτως πολυδάπανον, πληροῦ ἑνα ἱερὸν πόθον πάντων τῶν εὐσεβῶν τηρητῶν τῶν πατριῶν, καὶ παρέχει ἐν βῆμα, ἀφ' οὗ θὰ ἀκούηται ἡ φωνὴ τῶν ὑπὲρ τῆς παρημελημένης καὶ περιπεφρονημένης ὑπὸ τε Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας θείας τοῦ Ἀμασκηνοῦ καὶ τοῦ Βυζαντινῆς Μουσικῆς ὁτρηρῶς ἐργαζομένων ἐν στερήσεσι καὶ περιφρονήσεσι.

Μετὰ πλείστης τιμῆς  
Ἰωάνν. Α. Γιαννοῦτσος

Ὁ Ἀρχων Μ. Πρωτέκδικος τοῦ Οἴκου μεγάλου Ἰεροῦ κ. Γ. Παπαδόπουλος ἔστειλε τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν:

Αἰδεσιμολογιώτατε φίλε κ. Θεόδ. Θωϊδῆ

Μετὰ χαρᾶς ἔλαβον τὰ δύο τεύχη τοῦ ὑφ' ὑμῶν ἐκδιδομένου μουσικοφιλολογικο-επιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος «Μουσικὸς Κόσμος», καὶ εἰλικρινῇ ἀπονέμω συγχαρητήρια πρὸς ὑμᾶς διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἀγῶνα τὸν ὅποιον πάνυ φιλοτίμως καὶ ζηλωτῶς ἀνελάβετε.

Ἀναμνήσθητε ὅμως ὅτι πάντοτε ἔσται μεθ' ὑμῶν ἡ κραταιὰ καὶ ἀκαταμάχητος δύναμις τοῦ μεγάλου Θεοῦ, διότι ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς χρόνῳ πρεσβυτάτης καὶ δόξῃ κλεινοτάτης ἱεράς τῶν πατέρων ἡμῶν Μουσικῆς.

Προσέτι πρὸς ἐνθάρρυνσιν ἔχετε παραδείγματα ἐπιφανῶν μουσικολόγων, εἰς παρομοίους ἀγῶνας ἀποδυθέντων, τοῦ Ἰ. Τσώκλη («Φόρμιγγς») καὶ τοῦ Γ. Παχτίκου («Μουσική»), ὧν ἡ συνεχὴς ἀνάμνησις ἔσται καὶ διηγετικὴ ἐνίσχυσις εἰς τὸ ἐθνικώτατον ἔργον σας.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μεθ' ὑπολήψεως καὶ τιμῆς, πρόθυμος φίλος

Ὁ Μ. Πρωτέκδικος Γ. Παπαδόπουλος

\* \* \*

Ὁ δὲ πρῶτος Πρωτοψάλτης καὶ νῦν βιβλιοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως κ. Τριαντάφυλλος Γεωργιάδης συνεχάρη τὸν ἡμέτερον Διευθυντὴν γράψας τὰ ἑξῆς:

Αἰδεσιμολογιώτατε Οἰκονόμος καὶ λίαν μοι ἀγαπητέ φίλε κ. Θεόδωρε Θωϊδῆ,

Τὸ ἐναγωνίως ἀναμενόμενον περιοδικόν σας ἐγκαίρως ἐλήφθη καὶ ἀπλήστως ἀνεγνώσθη. Ἡ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ προκύψασα χαρὰ καὶ ἀνακούφισίς μου ὑπῆρξε μεγάλη, διότι αἱ ἐν αὐτῷ περὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων καὶ ἄλλων σιναφῶν ζητημάτων διατυπώμεναι σκέψεις καὶ μελέται τῆς ὑμετέρας μουσικωτάτης Αἰδεσιμολογιότητος μὲ ἔπεισαν ὅτι εὐρέθη ἐπὶ τέλους ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐπιμονῆς



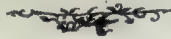
θὰ κατορθώσῃ νὰ ἄρῃ τὰ κακῶς κείμενα  
ἐν τῇ μουσικῇ μας καὶ νὰ ἀνυψώσῃ ταύ-  
την εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ  
ἀμάθεια καὶ ἡ ἀμουσία κατέρρευαν αὐτήν.

Ἔλαβον προχθὲς καὶ τὸ Β' τεῦχος τοῦ  
«Μουσικοῦ Κόσμου» καὶ μετ' ἐπιστάσεως  
διεξήλθον τὰ ἐν αὐτῷ· παρακαλῶ δὲ νὰ

πιστεύσῃτε ὅτι ἡ ἐντύπωσίς μου ἐκ τῶν  
σχολικῶν βιβλίων σας, τὰ ὁποῖα ἀπο-  
πνέουν τὸ εὐῶδες ἄρωμα τῆς δημώδους  
ἡμῶν μελωδίας, ὑπῆρξε πλέον ἢ ἀρίστη,  
διὰ νὰ μὴ σᾶς εἰπῶ ὅτι ταῦτα μὲ κατε-  
γοήτευσαν.

Διατελῶ μετὰ τῶν εἰλικρινεστέρων  
πρὸς ὑμᾶς διαθέσεών μου.

Τρ. Γεωργιάδης



## ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΧΟΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ  
ΕΝ ΤΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚῳ ΝΑῶ ΑΘΗΝΩΝ

Κατὰ τὸ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ἱερῷ  
Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθὲν Μνημόσυνον τῇ  
Κυριακῇ τῆς 17 Νοεμβρίου ἔ. ἔ. ὑπὲρ ἀ-  
ναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Οἰ-  
κουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου ὑπὸ  
τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀ-  
θηνῶν μετὰ 7 Ἀρχιερέων, ὡς καὶ κατὰ  
τὸ μνημόσυνον τὸ τελεσθὲν ἐν τῷ αὐτῷ  
Ναῶ τῇ Κυριακῇ τῆς 24 Νοεμβρίου ὑπὲρ  
ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίου Μη-

τροπολίτου Σμύρνης Χρυσοστόμου προ-  
εξάρχοντος πάλιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρ-  
χιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τὴν ἱερὰν ἀκο-  
λουθίαν ἔψαλεν, ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτά-  
του καὶ τῆς Ἱεραρχίας, χορὸς ἀποτελού-  
μενος ἐξ 25 περίπου ἱεροψαλτῶν, ἐκ τῶν  
καλλιτέρων, εἰς Βυζαντινὴν Ἐκκλησιαστ.  
Μουσικὴν, ἣτις ἐπροξένησεν εἰς ἅπαν τὸ  
ἐκκλησίασμα ἀρίστην ἐντύπωσιν, ἣν ἀνέ-  
γραψαν πολλοὶ ἐφημερίδες τῆς πόλεως ἡ-  
μῶν, ἐξάρασαι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὴν  
Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν Μουσικὴν.





## Β'. ΜΕΡΟΣ

### ΑΣΜΑΤΙΚΟΝ



ΤΗ 8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΓΑΒΡΙΗΛ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν

ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Θεοδώρου Ι. Θωΐδου

Ἦχος λ̣ ᾠ̣ Πα̣ γ̣

Δο ο ο ο ο ο ξα α Πα α τρι ι ι ι και Υι ω  
ω και Α γι ι ι ω Πνε ευ μα α α τι Ο ο  
ο που ου π ε πι σκι ι α α ση η χα ρι ις ου  
Α αρ χα α α γ γε ε ε ε λε ε ε κει ει ει θε εν Δ  
του δι α βο ο ο ο λου ου ου Δ δι ω ω κε  
ται αι η η δυ υ υ υ υ να α α α μς π ου



φε ρει ει γα αρ τω φω τι ι σου προοσ με ε ε ε  
 νειν  $\frac{x}{q}$  ο πε ε σω ωων Ε ε ω σφο ο ο ο ρος  $\frac{x}{q}$   
 δι ο αι αι του μεεν σε  $\frac{x}{q}$  τα πυρ φο ρααν του βε ε  
 ε ε ε λη η  $\frac{x}{q}$  τα κα θη η μων κι νου ου με  
 ε ε ε ε ε ε να  $\frac{x}{q}$  α α πο ο σβε ε σο ον  
 τη με σι τει ει α α σου ου ου ου ου ου ου ου ου ου  
 λυ τρου ου με ε ε νο ος η η μας  $\frac{x}{q}$  εκ των σκαν δα  
 α α α λω ων α α αυ του  $\frac{x}{q}$  α ξι υ μνηητε Μι χα ηλ  
 Αρ χα α γγε ε λε ε ε ε  $\frac{\Delta}{c}$

Τὸ αὐτὸ ἀργότερον τοῦ αὐτοῦ.

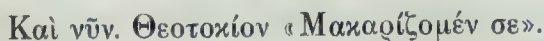
Ἦχος  $\lambda \frac{7}{\pi} \dot{q}$  Πα  $\frac{7}{\chi}$

Ο ο ο που  $\frac{x}{q}$  ε πι σκι ι α α α α ση η  $\frac{x}{q}$   
 η χα ρι ις σου Α αρ χα α αγ γε ε ε ε λε  $\frac{x}{q}$



[illegible]

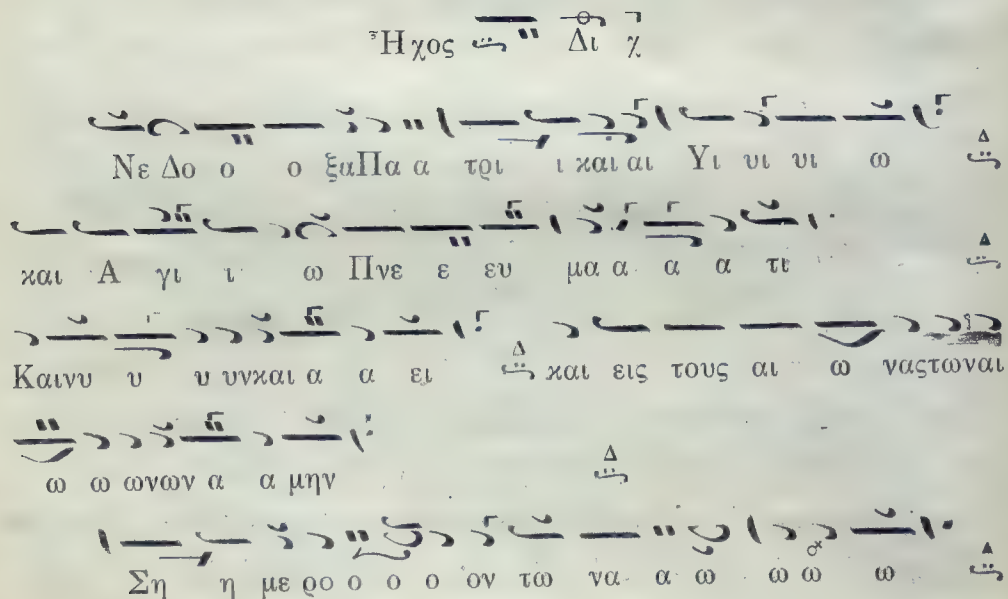




Ἡ ΕΝ ΤΩ, ΝΑΩ, ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν

ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Θεοδώρου Ι. Θωΐδου.





προ σα α α α γε ε ε ε ται η πα να α μω ω  
 ω μω ο ος Παρθε ε νος εις κα τοι κη τη η η  
 η η η ρι ι ι ι ον του Παν τα α να ατος Θε ε  
 ου ου και πα α α σης της ζω η η η ης η μων τρο ο φου  
 ου ου ου Ση η η η με ε ρον το  
 κα θα ρω τα το ο ον α γι ι ι ι α α α ασμα  
 ως τρι ε τι ι ι ζου σα δα α μα α α λισ  
 εις τα Α α γι ι ι ι ι α α των Α γι ι  
 ι ι ω ων ει ει σα α α α γε ε ε ε ται Τα  
 α αυ τη η εκ βο η η η η σω ω ω ω μεν ως  
 ο Α α α α αγγε ε λο ο ο ο ο ο ο ο ο  
 ο ο ο ος Χαιρε ε μο ο ο νη η η εν γυ ναι  
 ξι ιν ε ευ λο ο γη η με ε ε ε ε ε ε ε νη  
 η η η



ΤΗ 6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ  
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΥΡΩΝ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν

Μελοποιηθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ε. Παπαεμμανουήλ

Πρωτοψάλτου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀγίου Νικολάου (Πευκακίων)

Ἦχος λ̣ ᾠ Πα ζ

Σαλ πι ι ι ι ι ι ι σω ω ω Σαλ πι ι σω ω  
ω μεν 2 9 εν σα αλ πι ι γ ι ι α σμα α α α  
α α α α α α α α τω ω ω ων 8 σκιρ τη σω με  
εν ε ε ο ο ο ο τι ι ι α 8 και χο ρευσωμεν α  
γαλ λο ο ο ο ο με ε 8 α γαλ λο ο με ε νοι 8  
τη ε τη σι ω Πα νη γυ υ υ υ ρει ει 8 του Θε  
ο φο ο ο ο ο ο ρου ου Πα α α τρο ος 8 βα  
σι λεις και αι αρ χο οντες συ υν τρε ε ξε ε ε τω ω ω  
σαν 8 και τον δι ο νει ει ει ει ει ει ει ει ει 8 ρου 8



φοι κτη η η ης ε πι στα σι ι ι ι ας βα

σι λε α πει θο ον τα α ναι τiousκρατομε ε νους χ

τρει ει εις α λυ υ σαισισατηλα τας α

α νυ υ μναι ει ει ει ει τω ω ω σαν π Ποι με

νεςκαι δι δα σκα α λοι των του κα λου ου ου ου Ποι με

ε νο ος ο μο ζηλοουν Ποι με ε γα συ νελ θο

ο ον τες ευ ευ φη η μη η η η η η η σω ω ω

ω ω ω ω ω ω μεν οι εν νο ο ο σος τον

ι ι ι α α τρον οι εν κιν δυ υ υ νοι ος τον

ου υ υ υ στην οι α μα αρ τω ω λοι τον προ

στα α α α α α α την οι χ πε ε ε ε

ε ε ε νη τε ε ες χ το ον πλου τι ι ι στη η

η η ην οι εν θλι ι ψε ε ε σι την πα ρα μν θι

ι ι ι ι ι αν τον σι νο δι την οι οι ο δοι



πο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ροι q οι εν θα λα α α α  
 α α α α ασ ση το ον κυ υ υ βερ νη η η η  
 την π q οι πα α α α α α α α α αν τες q  
 τον παν τα χου ου θερ μωσπρο φθα α α α α α νο ο ον  
 τα q με ε ε γι ι στον I ε ρα α α α α α  
 ηα α α αρ χην q εγ κω μι α α α χ α α  
 ζονχ τες ου ου τως ει ει ει ει πω ω ω μεν q  
 Πα να γι ε Νι ι κο ο ο ο ο ο ο ο ο ο λα  
 α α ε ε Νι κο ο λα α α ε q προ ο ο  
 ο ο ο ο φθα α α α προ ο φθα α σο ο ο ο ο ο  
 ο ο ο ο ο ο ον q ε ξε λου ου ου ου ουου η η  
 η η μας της ε νε στω ω ω σης α να α α  
 α α αγ κης και σωσον τη ην ποι μνηην Σου ταις ι κε  
 σι αις Σου Δ



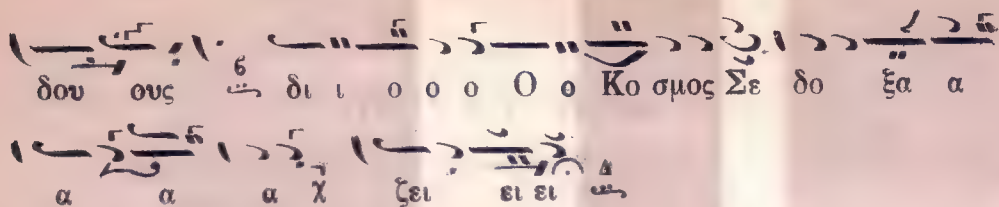
# ΦΩΣ ΙΛΑΡΟΝ

ὕπὸ Ἑμμανουὴλ Φαρλέκα, Γραμματέως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ἦχος Δι γ

Φω ω ως Ι λα ρο ο ον Α α γι ι ι ας δο  
ο ο ξης Α θα να α α του Πα α α  
τρο ο ος Ου ου ρα νι ι ι ου Α γι ι ι ου Μα  
κα α ρος Ι η σου Χρι ι ι στε ε ε ε  
Ελ θο ο ο ον τες ε πι την η η λι ου δυ υ υ  
μιν Ι δο ο ο ον τες φω ως ε σπε ρι ι γον  
Υ μνου ου με εν Πα τε ε ε ρα Υι ο ο ον  
και Α ον Πνε ε ε ευμα θε ε ο ο ο ον  
Α α ξι ο ο ο ον Σε εν πα σι και ροι ο ις  
υ μνει σθαι φω ναι αις αι αι σι ι ι αις  
Υι ε ε θε ου ζω η η η η η η ο ο δε ι ι



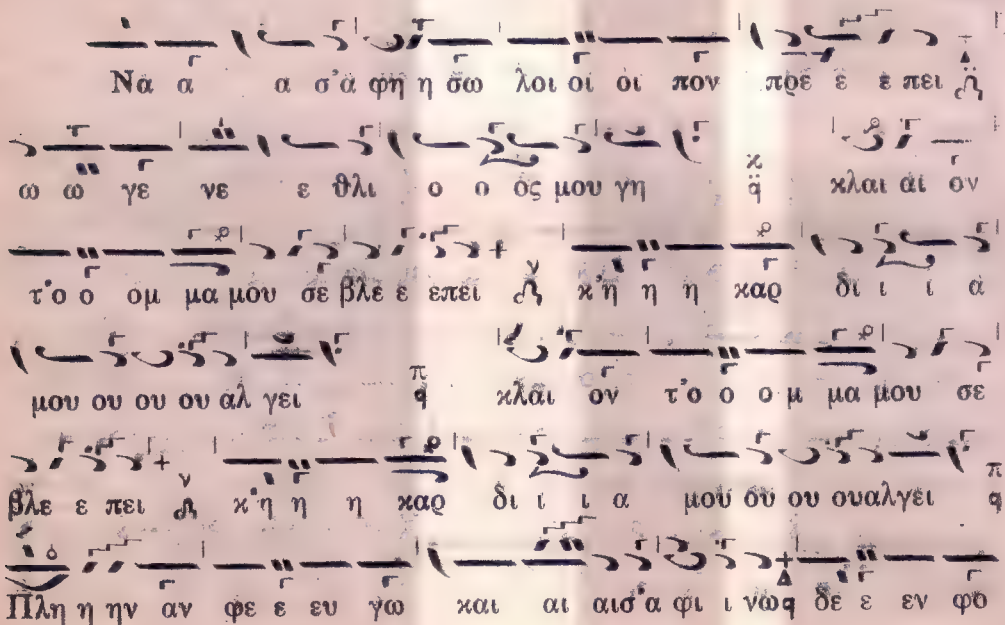


## ΣΧΟΛΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

### 6. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα.

Ποίησις Ἀγγέλου Βλάχου. Μουσικὴ Οἰκονόμου Θεοδ. Ι. Θωΐδου

Ἦχος ᾠὴ Πα χ





βου ου μαι μη η η φο βου π' τε εκνονσου ου παν του θα  
 μει ει ει ει νω ρ και αι αι συ μη η η τηρ μου ου ου παν  
 του π' τε εκνονσου ου παν του θα μει ει ει ει νω ρ και αι  
 αι συ μη η η τηρ μου ου ου παν του π'

I

Νὰ σ' ἀφήσω λοιπὸν πρέπει,  
 ὦ γενέθλιός μου γῆ,  
 κλαῖον τ' ὄμμα μου σὲ βλέπει  
 κ' ἡ καρδιά μου ἀλγεῖ.  
 Πλὴν ἂν φεύγω καὶ σ' ἀφίνω,  
 δὲν φοβοῦμαι, μὴ φοβοῦ,  
 τέκνον σου παντοῦ θὰ μείνω  
 καὶ σὺ μήτηρ μου παντοῦ.

II

Τῶν ὀρέων σου ἡ θεὰ  
 ὄνειρόν μου θὰ γενῇ  
 καὶ παρήγορος ἰδέα  
 οἱ γλυκεῖς σου οὐρανοί.  
 Τὴν ψυχὴν μου θὰ θερμαίνῃ  
 τοῦ ἡλίου σου τὸ φῶς,  
 καὶ ἡ μνήμη σου θὰ μένῃ  
 τῆς χαρᾶς μου ἡ τροφός.



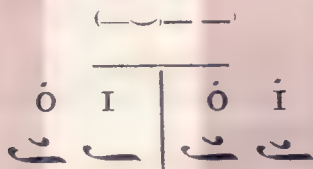


## ΕΥΧΕΤΗΡΙΟΝ ΑΪΣΜΑ

τῷ ἐξοχωτάτῳ Κυρίῳ Ἐλευθερίῳ Βενιζέλῳ καὶ τῇ εὐγενεστάτῃ  
καὶ μεγατίμῳ συζύγῳ αὐτοῦ κ. Ἐλένῃ ἐπὶ τοῖς ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς  
γάμοις αὐτῶν, τελεσθεῖσιν ἐν Λονδίνῳ τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1921.

Ποίησις καὶ Μουσικὴ Οἰκονόμου Θεοδ. Ι. Θωΐδου.

Ρυθμὸς ἐπτάσημος. Β'. Ἐπίτριτος.



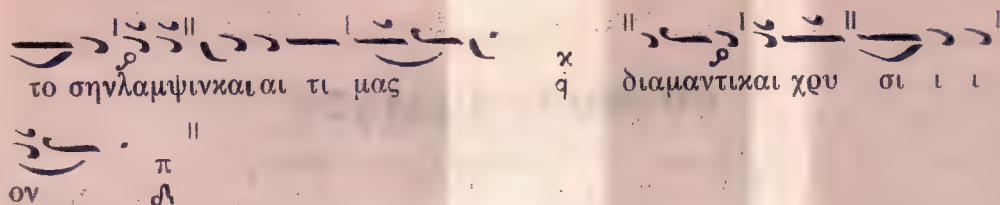
Ἦχος λ̣ ᾠ̣ Ἐναρμόνιος Πα̣

Πο τε κα νε νας αρ χον τας ᾠ̣ μη δε αρ  
χον το που ου ου λα π πο τε κα νε να ας βα σιληας  
μη δε βα σι λο που ου ου λα π δεν ε στε φα νωθη κα  
νε α π με το σον μεγαλει ει ει ον π' μετοσηλαμψιν  
και αι τι μας ᾠ̣ διαμαν τι και χρυ σι ι ι ον π με

ΣΗΜ. Τὸ ἀνωτέρω ᾠσμα ἐστάλη ὑπὸ τοῦ συνθέτου καὶ μελοποιῦ αὐτοῦ τοῖς νεονύμφοις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Λονδίνον, τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1921, καὶ ἐλήφθη ἀπάντησις τοῦ κ. Ε. Βενιζέλου τῇ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἔχουσα ὅδε:

Λονδίνον  
Πανοσιολογιώτατον κ. Θεόδωρον Θωΐδην, ἱερατικῶς προϊστάμενον Ξυλοπέρτης  
Κωνινεύουκλιν  
Ἐγκαρδίως εὐχαριστῶ Ὑμᾶς διὰ τὸ ὠραῖόν Σας εὐχετήριον ᾠσμα.  
Ε. Κ. Βενιζέλος





Ποτὲ κανέναν ἀρχοντα, μηδὲ ἀρχοντοπούλα,  
ποτὲ κανέναν βασιληᾶς, μηδὲ βασιλοπούλα  
δὲν ἔστεφανώθηκαν με τὸσον μεγαλεῖον,  
με τὸσην λάμψιν καὶ τιμὰς, διαμάντι καὶ χρυσίον.

Τὸ σᾶρδι, τὸ τοπάζιον, σμαράγδι καὶ σαπφείρι,  
ἀγάτης καὶ ἀμέθυστος, βηρύλλι καὶ λιγύρι  
κί ὄνυχας γιάσπι ἔτρεξαν στεφάνια νὰ Σᾶς πλέξουν,  
χαλβάνη, σμύρνα καὶ σταχτὴ σ' τὸν γάμο Σας νὰ  
[βρέξουν.

Πράγματι ἦτο ἄξιον νὰ γίνουν αὐτὰ ὅλα  
ἀφοῦ ἔστεφανώνετο ὁ Βενιζέλος τώρα  
ὁ Βενιζέλος ὁ κλεινός, ὁ μέγας πρωτεργάτης,  
τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ κραταιὸς προστάτης

τοῦ ἀλυτρώγ' Ἑλληνισμοῦ, τὰ μύρια ὑποστάντος.  
κί ἐν τούτοις ἀπ' τὰ πάτρια οὐδόλως ἀποστάντος.  
Πολλὰς εὐχὰς δεχθήκατε, ζευγάρι τιμημένο.  
δεχθῆτε καὶ ἀπὸ ἐμὲ τραγοῦδι ἐμπνευσμένο.

Σᾶς εὐχομαι νὰ ζήσητε με πλήρη εὐτυχίαν  
χρόνια πολλὰ καὶ ἔνδοξα καὶ μ' ἀφθιτον ὑγείαν.  
Νὰ εὐοδώσ' ὁ Ὑψιστος ἀπάσας τὰς βουλὰς Σας  
καὶ ὀδῆτε τὴν Ἑλλάδα μας ὅπως τὸ θέλ' ἡ καρδιά  
[Σας.





## ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΣΜΑΤΑ

ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Οἰκονόμου Θεοδ. Ι. Θωΐδου.

Δημώδη ᾠσματα Θράκης

Ρυθμὸς τετράσημος (δάκτυλος — — —)



Ἦχος λ̣ Π̣α. Χρόνος μέτριος

Τὸ ἀχ το α α α τε λει ω ω το ὅ πο τε δεν τε  
 ε ε λει ει ει ο νει το ἀχ το α α α τε λει ω ω  
 το ὅ πο τε δεν τε ε ε λει ει ει ο νει κα τε λυ  
 σα α αν τα σπλαχ να α μου π κα τε λυ σα α αν τα  
 σπλαχ να μου ου και ε γι να α α νε ε ε σκο νι

Ἐπωδὸς

Συ σαι Μαλ τα και αι αι Α αλ ξε ε ρι σου σαι το δι  
 κο ο ο μσυ ου ου ται ρι (δὶς)



ἕτερον

Ρυθμός τετράσημος. Χρόνος μέτριος. (δάκτυλος — — —)



Ἦχος λ̣ Π̣α

Α α α πο τα φρυ υ δια α α σου ου φω ω τια

βγαινει και με φλο γι ξει α αη δο να α κι μου

βγαινει και με φλο γι ξει α αη δο να α κι μου

κι' ἀπ' τὰ ματάκια σ' ἀστραπή  
μὲ κατατσιροῦφλίζει (ἀηδονάκι μου) δίς.

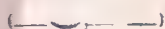
ἕτερον

ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀνδρέου Ντάκουλα

Ἡ Γειτόνισσα

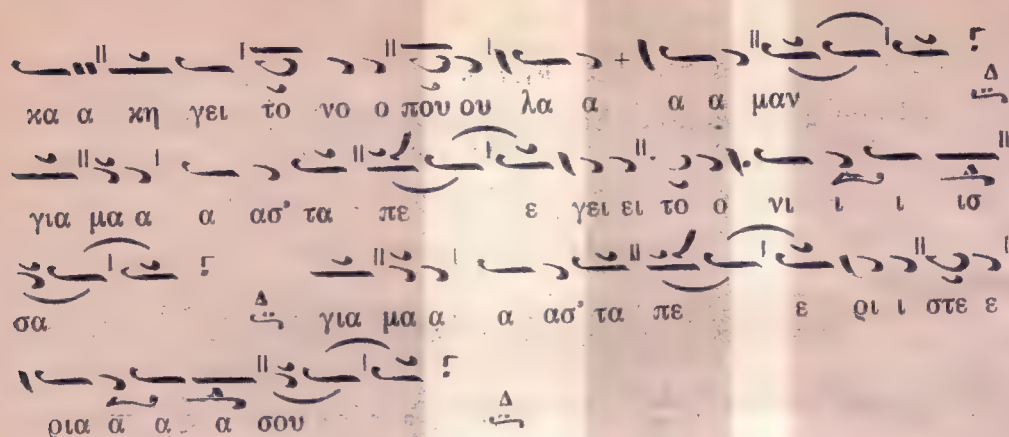
Δημῶδες ἔσμα Αἰτωλοακαρνανίας, χορευτικόν.

Ρυθμός ἐπτάσημος. Β'. Ἐπίτριτος



Ἦχος Δι̣ χρόνος μέτριος γοργός.

Γει ετ το νισ σα γει ει το ο νι ι ι το σα



Γειτόνισσα-γειτόνισσα, κακή γειτονοπούλα [ἀμάν]  
για μὰς' τὰ πε [γειτόνισσα] για μὰς' τὰ περιστέρια σου  
Για μὰς' τὰ περιστέρια σου, πῶρχονται στήν αὐλή μου [ἀμάν]  
Μοῦ πέρνουν τὸ [γειτόνισσα] μοῦ πέρνουν τὸ σταράκι μου  
μοῦ πέρνουν τὸ σταράκι μου, μοῦ πίνουν τὸ νεράκι μου.  
Μοῦ πέρνουν τὸ σταράκι μου, μοῦ πίνουν τὸ νεράκι μου.  
Μοῦ πέρνουν καὶ [γειτόνισσα] μοῦ πέρνουν καὶ στὰ νύχια τους  
μοῦ πέρνουν καὶ στὰ νύχια τους τὸ χῶμα τῆς αὐλῆς μου [ἀμάν]  
μοῦ πέρνουν καὶ στὰ νύχια τους τὸ χῶμα τῆς αὐλῆς μου [ἀμάν]  
καὶ γὼ τὸ χῶμα τῶθελα νὰ κάμω μοναστήρι [ἀμάν].

### Δ Η Λ Ω Σ Ε Ι Σ

Οἱ λαμβάνοντες τεύχη τοῦ „ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ,, καὶ  
μὴ ἐπιστρέφοντες αὐτὰ ἐντὸς μηνὸς τὸ βραδύτερον, θεω-  
ροῦνται συνδρομηταὶ αὐτοῦ [καὶ] παρακαλοῦνται, ὅπως  
ἀποστείλωσιν ἡμῖν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ παύσῃ  
ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ θ' ἀποστέλ-  
ληται μόνον εἰς τοὺς προπληρώνοντας τὴν συνδρομὴν.

Γίνεται δεκτὴ πρὸς δημοσίευσιν πᾶσα σοβαρὰ περὶ  
μουσικῆς μελέτη.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ



ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. Ι. ΘΩΐΔΟΥ, ♦

# ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ  
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΠΕΙΡΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ ΑΥΤΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 64)

§ 23. Χρόνος δὲ ἐν τῇ Μουσικῇ εἶνε τὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον δαπνᾶται κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν φθόγων. Τελεῖται δὲ δι' ἰσοχρόνων κινήσεων τῆς χειρὸς συνήθως πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰ ἄνω κινήσις τῆς χειρὸς λέγεται *ἄρσις*, ἡ δὲ πρὸς τὰ κάτω κινήσις *θέσις*, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἄρσιν καὶ θέσιν δαπανώμενον χρονικὸν διάστημα εἶνε εἰς χρόνος.

§ 24. Ἡ ἀπόλυτος διάρκεια τοῦ χρόνου, ἡ ὁποία προσδιορίζει τὴν ταχείαν ἢ βραδεῖαν κίνησιν, καλεῖται *χρονικὴ ἀγωγή*. Εἶνε δὲ αἱ χρονικαὶ ἀγωγαὶ πέντε :

α'). Ἡ βραδεῖα σημειουμένη οὕτω Χ

καὶ περιέχουσα 56 περίπου κρούσεις ἐν-  
τός ἑνὸς λεπτοῦ τῆς ὥρας.

β'). Ἡ μέση σημειουμένη οὕτω Χ καὶ  
περιέχουσα 70 περίπου κρούσεις ἢ χρόνους.

γ'). Ἡ μετρία σημειουμένη οὕτω Χ καὶ  
περιέχουσα 100 περίπου κρούσεις ἢ χρό-  
νους.

δ'). Ἡ ταχεία σημειουμένη οὕτω Χ καὶ  
περιλαμβάνουσα 160 περίπου κρούσεις ἢ  
χρόνους καὶ

ε'). Ἡ ταχυτάτη ἢ τὸ χῦμα, ἡ ὁποία  
σημειοῦται οὕτω Χ καὶ περιέχει 250 πε-  
ρίπου κρούσεις ἢ χρόνους.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς μουσικῆς σημειογραφίας  
ἢ παρασημαντικῆς.

§ 25. Ἡ σημειογραφία ἢ παρασημαν-  
τικὴ τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς, δια τῆς ὁ-  
ποίας δυνάμεθα νὰ γράψωμεν καὶ νὰ με-  
ταδώσωμεν οἷονδήποτε μέλος, γίνεται διὰ  
σημείων τινῶν, τὰ ὁποῖα καλοῦνται *χα-  
ρακτῆρες*, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν δηλοῦν-  
τες τὸν φθόγγον καλοῦνται *χαρακτῆρες*  
ἢ *σημεῖα τῆς ποσότητος*, οἱ δὲ δηλοῦν-  
τες τὸν χρόνον καλοῦνται *χρονικὰ ση-  
μεῖα* ἢ *ἐγχρονοὶ ὑποστάσεις*, καὶ οἱ

δηλοῦντες τὴν ἔκφρασιν(\*) καλοῦνται  
σημεῖα τῆς *ποιότητος* ἢ *ἄχρονοι ὑπο-  
στάσεις*.

(\*) Ἡ ἔκφρασις ἢ ἡ ποιότης εἶνε ὁ τρόπος τῆς  
ἀπαγγελίας, ὁ ὁποῖος κοσμεῖ καὶ καλλύνει τὸ μέ-  
λος, τὸ ὁποῖον ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἦτο. συγγόν καὶ οἰ-  
ονεὶ ἄψυχον. Ἡ ποιότης ἐν γένει μὲν ἐξαρτᾶται  
ἀπὸ τῆς καλαισθησίας τοῦ ψάλλοντος, σὺν ἡτιον  
ὅμως ὑπόκειται καὶ εἰς κανόνας τινάς, οἵτινες συνί-  
στανται ὅτε μὲν εἰς τὴν ἰσχυροτέραν ἢ ἡπιωτέραν  
τάσιν τῆς φωνῆς, ὅτε δὲ εἰς τὴν ταχείαν ἢ βραδὴν  
παρακειμένων τινῶν φθόγγων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

## Περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος.

§ 26. Οἱ κυρίως χαρακτῆρες τῆς ποσότητος εἶνε δέκα, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς μὲν δηλοῖ ἰσότητα, πέντε δὲ δηλοῦσιν ἀνάβασιν (ἀνιόντες χαρακτῆρες) καὶ οἱ λοιποὶ τέσσαρες κατάβασιν (κατιόντες χαρακτῆρες). Εἶναι δὲ οἱ ἑξῆς:

Ἀνιόντες χαρακτῆρες:

Ἴσον	—	0
Ὀλίγον	—	α
Πεταστή	—	α
Κεντήματα	—	α
Κέντημα	—	β
Υψηλὴ	—	δ

Κατιόντες χαρακτῆρες:

Ἀπόστροφος	—	α
Υποροή	—	2
Ἐλαφρόν	—	β
Χαμηλὴ	—	δ

§ 27. Τὸ Ἴσον — οὔτε ἀνάβασιν, οὔτε ἀνάβασιν, οὔτε κατάβασιν σημαίνει, ἀλλ' ἰσότητα. Ἐξαγγέλει δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν τὸν φθόγγον τῆς πρὸ αὐτοῦ μαρτυρίας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὸν προηγούμενον φθόγγον.

§ 20. Ἐκ τῶν ἀνιόντων χαρακτήρων τὸ Ὀλίγον —, ἡ Πεταστή — καὶ τὰ κεντήματα — σημαίνουσι μὲν ἀνάβασιν ἑνὸς διαστήματος ἕκαστος, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀπὸ τοῦ φθόγγου τῆς μαρτυρίας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ μέλους ἀπὸ τοῦ προη-

γουμένου φθόγγου, ἀλλ' ἔχουσι διαφορὰν τινα κατὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν, καθότι

Τὸ Ὀλίγον — ἀναβαίνει ἐντόνως, ζωηρῶς καὶ οὕτως εἰπεῖν πεχωρισμένως.

Ἡ Πεταστή —, ἐν τῷ τέλει τῆς συνεχοῦς ἀναβάσεως εὐδοισκομένη πάντοτε λαμβάνει ζωηρότητά τινα ἐν εἶδη πετάγματος.

Τὰ κεντήματα — ἔχουσιν ἡπίαν ἀνάβασιν.

§ 29. Τὸ κέντημα — σημαίνει ὑπερβατὴν ἀνάβασιν δύο διαστημάτων καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β. Οὐδέποτε δὲ τίθεται ἀπλοῦν, ἀλλὰ πάντοτε ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστής.

§ 30. Ἡ Ὑψηλὴ —, ἥτις καὶ αὕτη πάντοτε τίθεται ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστής, δηλοῖ ὑπερβατὴν ἀνάβασιν τεσσάρων διαστημάτων καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ,

§ 31. Ἐκ τῶν κατιόντων χαρακτήρων ἡ Ἀπόστροφος — σημαίνει κατάβασιν ἑνὸς διαστήματος καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον α.

§ 32. Ἡ Ὑποροή —, σημαίνει συνεχὴν κατάβασιν δύο διαστημάτων καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ προκείμενος ἀριθμὸς 2.

§ 33. Τὸ Ἐλαφρόν —, καταβαίνει ὑπερβατῶς δύο διαστήματα ἢ τόνους καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β.

§ 34. Καὶ ἡ Χαμηλὴ —, καταβαίνει ὑπερβατῶς τέσσαρας τόνους ἢ διαστήματα καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

## Περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος.


§ 35. Ἐπειδὴ οἱ διαληφθέντες 10 χαρακτῆρες τῆς ποσότητος δὲν ἐπαρκοῦσι πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς μελωδίας, διὰ τοῦτο, ὅταν δεῖσῃ ν' αὐξήσωμεν τὴν ποσότητά αὐτῶν, εἴτε ἐν ἀναβάσει, εἴτε ἐν καταβάσει, μεταχειρίζομεθα αὐτοὺς ἐν συν-

θέσει μετ' ἀλλήλων.

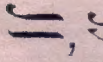
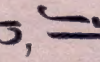
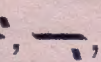
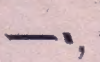


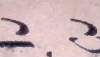

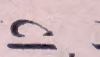

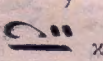
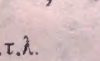



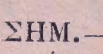
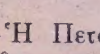
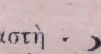
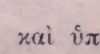

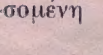
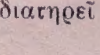
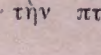
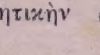







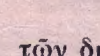
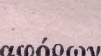
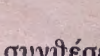


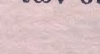
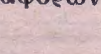
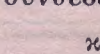

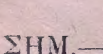
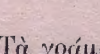
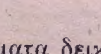
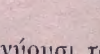

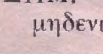
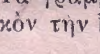
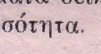
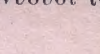

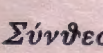
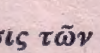
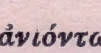
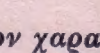


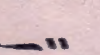

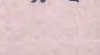


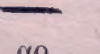
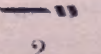
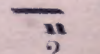

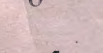
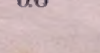
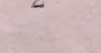
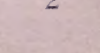



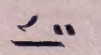


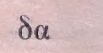
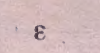
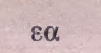
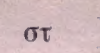






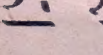
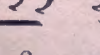
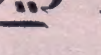
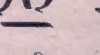

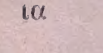
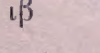
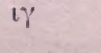
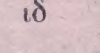

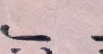
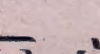
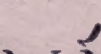
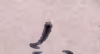

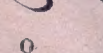

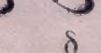


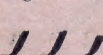

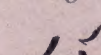
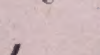

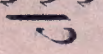

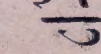
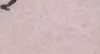

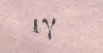
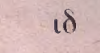
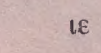
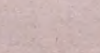




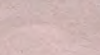





















§ 36. Ἡ σύνθεσις τῶν χαρακτήρων γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους:

α') Ἐν παραθέσει, κατὰ τὴν ὁποίαν, δύο χαρακτῆρων συντεθειμένων, οἱ φθόγγοι αὐτῶν ἐκφωνοῦνται ὁ μὲν μετὰ



τὸν δέ, ὡς .

β') Ἐν *παραπληρώσει*, κατὰ τὴν ὁποίαν *χαρακτήρ* τις (— ἢ ~) ὑποτασσόμενος εἰς τοὺς ἐπ' αὐτοῦ *χαρακτῆρας*, ἀπόλλυσι τὴν ποσότητα αὐτοῦ ὡς

, , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,



## Σύνθεσις τῶν κατιόντων χαρακτήρων:

2	2	02	αα	αβ	2α	2α	22	γ	γ			
γ	3	0 3	4	4	στ	ξ	η	θ	ι	ια	ιβ	ιγ
ε	0 4	4	στ	ξ	η	θ	ι	ια	ιβ	ιγ	ιδ	ιε

(Συνέχεια εἰς τὸ προσεχές)

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀναγράφομεν τὴν ἔκδοσιν παντός περιοδικοῦ ἢ συγγράμματος ἐπὶ ἀποστολῇ τῇ ἡμετέρᾳ Διευθύνσει ἐνὸς ἀντιτύπου.

Διόρθωσις τυπογραφικῶν παροραμάτων,  
παρεισφρησάντων εἰς τὸ β' τεῦχος τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου»

Ἐν τῷ Β' Διαγράμματι ἀντὶ *ὑπερβολιαίων* ἀνάγνωθι *ὑπερβολαίων*.

Ἐν σελίδι 57 καὶ 7 μουσικῇ σειρᾷ ὑπεράνω τῆς συλλαβῆς *σα* γράψον

Ἐν σελίδι 58 καὶ 1 μουσικῇ σειρᾷ ὑπεράνω τῆς συλλαβῆς *ιτ* ἀντὶ γράψον

Αἱ δὲ λέξεις ᾄσμα, ἦνε καὶ τινες ἄλλαι αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν τῷ κειμένῳ ἄνευ ὑπογεγραμμένης, παρακαλοῦμεν νὰ μὴ θεωρηθῶσιν ὡς ἡμαρτημέναι, καθόσον εἰς τοῦτο πταίει τὸ τοῦ ἡμετέρου τυπογραφείου μηχανήμα τῆς λινοτυπίας, τὸ ὁποῖον στερεῖται τῶν γραμμάτων *α* καὶ *η* μετὰ ὑπογεγραμμένης.







**ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡ. 10**

Διαρκής παρακαταθήκη όλων τῶν  
τευχῶν τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου» ἐν  
τῇ βιβλιοπωλείᾳ «Ἀστὴρ-Παρνα-  
σσός», ὁδὸς Ἀκαδημίας ἀριθμὸς 79B  
πλησίον πλατείας Κάνιγγος.